

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ**

**КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ
В ГАЛУЗЯХ ЕКОНОМІКИ**

Арсенюк Аліна Вікторівна

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ОБЛІКУ ВЛАСНОГО
КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ РІЗНИХ ОРГАНІЗАЦІЙНО-
ПРАВОВИХ ФОРМ**

Дипломна робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Науковий керівник:

Кандидат економічних наук,
доцент кафедри Обліку та
оподаткування в галузях
економіки

Іщенко Яна Петрівна

ВІННИЦЯ – 2018

ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку та аудиту
Кафедра обліку та оподаткування в галузях економіки

Затверджую

Завідувач кафедри «Обліку та оподаткування

в галузях економіки»

к. е. н. доцент Подолянчук О. А.

«_____» _____ 2018 р.

ЗАВДАННЯ НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ

Студент(у/ці) Арсенюк Аліні Вікторівні

на тему

«Особливості формування та обліку власного капіталу підприємств різних організаційно-правових форм»

Затверджено наказом від

Структура роботи		Термін підготовки
ВСТУП		01.09.2017-22.09.2017
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ.	22.09.2017-27.10.2017
РОЗДІЛ 2	СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ РІЗНИХ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ	28.10.2017-30.11.2017
РОЗДІЛ 3	ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ	01.12.2017-29.12.2017
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ		30.12.2017-15.01.2018
СПИСОК ВИКОЛИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		16.01.2018-30.01.2018
ДОДАТКИ		16.01.2018-30.01.2018

Термін подання роботи на кафедру

для попереднього захисту «15 » лютого 2018 р.

Завдання видав

керівник «_____» _____ 20____ р.

Підпис _____

АНОТАЦІЯ

Предметом дослідження є методичні, теоретичні, організаційні та практичні аспекти процесу формування та обліку власного капіталу підприємств різних організаційно-правових форм.

Об'єкт дослідження - це процес формування та обліку власного капіталу сільськогосподарських підприємств Вінницької області різних організаційно-правових форм.

Мета дипломної роботи передбачає вивчення теоретичних та практичних аспектів формування та обліку власного капіталу підприємств різних організаційно-правових форм господарювання, та розробка шляхів удосконалення облікового відображення власного капіталу з метою покращення якості інформаційного забезпечення управління ним.

Завдання: розкриття економічної сутності власного капіталу підприємства; визначення аспектів формування власного капіталу підприємств різних організаційно-правових форм господарювання; оцінити нормативно-правову базу щодо обліку власного капіталу; розглянути ведення обліку зареєстрованого (пайового) капіталу на підприємствах; оцінити ведення обліку нерозподіленого прибутку (непокритого) збитку на підприємствах; проаналізувати облік інших видів капіталу на підприємствах; розглянути та запропонувати удосконалення методики обліку власного капіталу підприємств; дослідити напрямки вдосконалення фінансової звітності про власний капітал.

Результати досліджень дали змогу сформулювати відповідні висновки, розробити та впровадити рекомендації щодо обліку власного капіталу (Додаток А).

Ключові слова: власний капітал, організаційно-правові форми, формування, методика, прибуток, внески, статутний капітал, шляхи вдосконалення, фінансова звітність, облік.

Магістерська робота включає 95 сторінок, 18 таблиць, 24 рисунки, 3 діаграми, 6 додатків.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ.	9
1.1. Економічна сутність власного капіталу.	9
1.2. Організаційно-правові форми суб'єктів підприємницької діяльності та їх вплив на формування власного капіталу.	18
1.3. Нормативно-правове забезпечення формування та обліку власного капіталу.	36
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ РІЗНИХ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ	43
2.1. Облік зареєстрованого капіталу.	43
2.2. Облік нерозподіленого прибутку (непокритого збитку).	47
2.3. Облік інших видів капіталу	50
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ	63
3.1. Удосконалення методики обліку власного капіталу.	63
3.2. Відображення інформації про власний капітал в облікових регістрах та фінансовій звітності	68
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	76
СПИСОК ВИКОЛИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	79
ДОДАТКИ	8

ВСТУП

У практиці господарювання для сучасних економічних суб'єктів власний капітал вважається фундаментом для створення підприємства та продовження його функціонування на ринку. Власний капітал можна назвати одним з найбільш суттєвих індикаторів на основі яких можна оцінити фінансовий стан підприємства [5].

З іншого боку власний капітал являється ключовим джерелом утворення прибутку та доходів його утримувачів як у поточному так і в майбутніх періодах. На основі даних щодо обсягу та динаміки зміни власного капіталу можна охарактеризувати ефективність господарювання будь-якого підприємства [3].

У зв'язку із нестабільністю ринкових умов господарювання та економічно-фінансових криз власний капітал є одним з визначальних чинників конкурентоспроможності підприємств та створює надійні засади для його фінансового стану, а тому аби підприємство активно працювало, збільшувало обсяги власного капіталу необхідно організувати та побудувати ефективну систему обліку, контролю та аналізу власного капіталу підприємства, завдяки яким буде зростати рентабельність власного капіталу, а також можна досягти максимізації прибутку [7].

Економічну сутність капіталу в цілому та власного капіталу, зокрема, а також проблем його обліку аналіз та аудит вивчали і вивчають багато зарубіжних та вітчизняних вчених, такі як: М. Д. Алексеєнко, Ф. Ф. Бутинець, М. М. Мосійчук, Н. М. Ткаченко, В. В. Сопко, Я. П. Іщенко, В. Ю. Фабіянська, Н. Л. Правдюк, Л. В. Коваль та ін. Незважаючи на достатню кількість наукових праць у галузі обліку власного капіталу, потребують удосконалення його теоретичні та практичні аспекти.

Мета дипломної роботи передбачає вивчення теоретичних та практичних аспектів формування та обліку власного капіталу підприємств різних організаційно - правових форм господарювання, та розробка шляхів удосконалення облікового відображення власного капіталу з

метою покращення якості інформаційного забезпечення управління ним.

Завдання даного дослідження визначаються поставленою метою та передбачають:

- розкриття економічної сутності власного капіталу підприємства;
- визначення аспектів формування власного капіталу підприємств різних організаційно - правових форм господарювання;
- оцінити нормативно - правову базу щодо обліку власного капіталу;
- розглянути ведення обліку зареєстрованого (пайового) капіталу на підприємствах;
- оцінити ведення обліку нерозподіленого прибутку (непокритого) збитку на підприємствах;
- проаналізувати облік інших видів капіталу на підприємствах;
- розглянути та запропонувати удосконалення методики обліку власного капіталу підприємств;
- дослідити напрямки вдосконалення фінансової звітності про власний капітал.

Об'єкт дослідження - процес формування та обліку власного капіталу сільськогосподарських підприємств Вінницької області різних організаційно-правових форм.

Предметом дослідження є методичні, теоретичні, організаційні та практичні аспекти процесу формування та обліку власного капіталу сільськогосподарських підприємств різних організаційно - правових форм.

Методологічну основу дослідження становлять: методи наукового узагальнення, метод групування, метод порівняння, методи спостереження, методи документального контролю, методи емпіричного дослідження графічний метод, прийоми абсолютних та відносних величин, методи аналітичної перевірки, аналіз, синтез, індукція, дедукція, моделювання, класифікація, групування, системний підхід до отримання доказів.

Теоретичною і методологічною основою дослідження є наукові роботи, теоретичні узагальнення і висновки, що містяться в працях вітчизняних і

зарубіжних вчених в області обліку власного капіталу. В ході роботи використані законодавчі та інші нормативно - правові акти України, положення з бухгалтерського обліку, різні періодичні видання, спеціальна наукова література, річна фінансова звітність за 2014-2016 рр, первинна документація, власні дослідження.

Наукова новизна даного дослідження полягає в наступному:

- удосконалено теоретичні основи власного капіталу, в частині уточнення визначення;

- проаналізовано особливості формування власного капіталу досліджуваних підприємств;

- удосконалено організаційно - методичне забезпечення облікового відображення операцій з обліку власного капіталу досліджуваних підприємств шляхом поглиблення його інформативності за рахунок введення деталізованої аналітики, що надасть можливість деталізації інформації про складові власного капіталу;

- запропоновано методику удосконалення відображення власного капіталу у фінансовій звітності.

Практична цінність даної роботи полягає у розробленні теоретичних та практичних рекомендацій для поліпшення методики формування та обліку власного капіталу підприємств різних організаційно - правових форм.

Результати дослідження та пропозиції автора, викладені у дипломній магістерській роботі, пройшли апробацію та прийняті до впровадження у ПСП «Еліта», Бершадського р-ну, Вінницької області.

Результати дослідження були доповідались і обговорювались на чотирьох конференціях:

- 1) XXVIII Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку» на тему «Контроль формування та обліку власного капіталу підприємства», м. Переяслав - Хмельницький, Україна;

- 2) «Ефективна економіка» (Дніпро, травень 2017 р.),

3) «Ефективна економіка» (Дніпро, червень 2017 р.),

4) Міжнародної науково-практичної конференції «Економічний потенціал сталого розвитку країни: сучасний стан, тенденції та проблеми відтворення», м. Львів.

За результатами дослідження були опубліковані три статті та одна теза доповідь.

Структура та обсяг магістерської роботи. Дипломна робота включає: вступ, 3 розділи, висновки та пропозиції, список використаних джерел, додатки. Обсяг роботи становить 95 сторінок, 18 таблиць, 24 рисунки, 3 діаграми, 6 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

1.1. Економічна сутність власного капіталу

Фінансовий потенціал і стійкий розвиток господарської діяльності будь-якої комерційної організації багато в чому обумовлені наявністю і приростом власного капіталу. Він необхідний для становлення і функціонування суб'єктів господарювання, забезпечує формування активів і умови для його економічного зростання, а також виступає гарантом інтересів власників суб'єкта господарювання та його кредиторів [9].

Виходячи з покладених на нього завдань, власний капітал займає важливе місце в системі показників, що характеризують фінансовий стан підприємства, водночас час є однією з найбільш неоднозначно інтерпретованих економічних і бухгалтерських категорій [15].

Поняття «власний капітал» характеризує вартість фінансових ресурсів, засобів шляхом залучення власних коштів чи взятої частки майна утвореного підприємства для провадження ним беззбиткової діяльності [21].

Вивченню поняття власного капіталу присвячені дослідження провідних авторів, зокрема, В. П. Астахова, А. В. Бугаєва, Е. М. Євстаф'євої, А. І. Нечитайло, В. В. Ковальова, В. Ф. Палія, П. Г. Пономаренко, Я. В. Соколова, Н. Л. Правдюк, Я. П. Іщенко, Л. В. Коваль, В. Ю. Фабіянська. Однак в економічній літературі досі не склалося єдиного підходу до висвітлення суті даної дефініції, і її зміст до тепер викликає безліч дискусійних термінологічних питань, що і обумовлює актуальність розгляду даного поняття.

Тлумачення категорії «власний капітал» з погляду бухгалтерського обліку впливає з основного балансового рівняння підприємства (1.1).

$$A=BK$$

$$BK=A - Z \quad (1.1.)$$

де A – активи;

BK – власний капітал;

З – зобов'язання.

Відповідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [55] дана категорія узагальнюється, як частина активів підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань. Тобто, виходячи з даного визначення власний капітал постає у бухгалтерському обліку частиною майна підприємства у результаті відрахуванням його боргових зобов'язань перед його кредиторами, замовниками, постачальниками. Національне положення не дає відповіді на питання, які критерії які мають використовуватися для окремих елементів власного капіталу [48].

Серед численних причин відсутності єдності поглядів щодо сутності поняття «власний капітал», що виокремлюються вітчизняними економістами, найбільш вагомим, на нашу думку, є:

1) суперечливість поглядів щодо суті дефініції «власний капітал» з позиції економічної теорії та фінансового обліку, пов'язана зі спробою дослідити її економічну сутність з різних сторін, що, у свою чергу, призвело до формування двох концептуальних підходів в дослідженні - економічного та бухгалтерського;

2) поява різного спектру думок при інтерпретації власного капіталу як об'єкта бухгалтерського обліку, обумовленого розвитком юридичної та економічної облікових концепцій, що спричинило в результаті виділення різних напрямків в дослідженні його дефініції з допомогою характеристики сукупності складових власного капіталу (структурний підхід); визначення його форми та змісту при складанні фінансової звітності (майновий і ресурсний підходи); застосування власного капіталу в ролі індикатора при оцінці вартості бізнесу (вартісний підхід); встановлення функціонального призначення і ролі в ході господарювання (функціональний підхід); встановлення прав власника та зобов'язань перед ним (юридичний підхід), а також за допомогою групування та комбінування різних підходів для більш обґрунтованого розкриття цієї дефініції та однозначного розуміння економічної характеристики поняття «власний капітал» [38].

В результаті цього в економічних джерелах виникло, на наш погляд, безліч конфліктних трактувань власного капіталу, при яких:

- власний капітал прирівнюється до поняття капітал, а тому одночасно надає характеристику одному і тому ж об'єкту бухгалтерського обліку;
- власний капітал вважається однозначним поняттям із капіталом, але передбачає їх окремий облік як різних об'єктів обліку;
- власний капітал вважається компонентом капіталу [33].

Категорія капітал зустрічається у найдавніших фундаментальних працях з економіки, а отже дана категорія досліджується продовж багатьох сторіч. Проте, поняття «власного капіталу» за умов ринкових відносин набуло дещо іншого значення [37].

В економічних джерелах дослідниками переважно виділяється дві концептуальні ідеї в дослідженні змісту власного капіталу та трактуванні поняття «капітал» - економічний (в рамках історичного розвитку економічної теорії) та бухгалтерський (в рамках еволюції бухгалтерського обліку), однак порізному може інтерпретуватися їх сутність [27].

Так, В. В. Ковальов зазначає, що «перша концепція говорить про те, що капітал слід розуміти, як сукупність ресурсів, які є універсальним доходом суспільства в цілому і окремих його елементів, а тому в додатку до фірми капітал - це сукупність її виробничих потужностей [46].

За положеннями цієї концепції величина капіталу розраховується як підсумок бухгалтерського балансу по активу. Згідно другої концептуальної ідеї, капітал трактується як інтерес власників фірми в її активах, а його величина дорівнює сумі чистих активів» [5].

На нашу думку, трактування капіталу за положеннями економічного підходу не може бути однозначно визначено, оскільки на різних стадіях розвитку економ теорії в розрізі напрямків досліджень різних наукових шкіл воно зазнавала змін, виокремлюватись нові форми, типи та характеристики капіталу, що доповнювали одна одну і розвивали його змістовні характеристики.

Вважаємо, що до трактування даної категорії на макрорівні є досить вдалим у роботах Г. В. Савицької [75], відповідно до яких капітал може водночас характеризувати і майновий потенціал, і джерело його фінансування.

В той час, бухгалтерська концепція поєднує і ряд інших напрямків у дослідженні суті власного капіталу, що наближує її погляди до економічної концепції, а, отже, зміст бухгалтерського підходу не повинен бути представлений скорочено, а вимагає більш поглибленого розгляду.

Огляд спеціальної економічної літератури доводить наявність різних, часто суперечливих одна одній тлумачень власного капіталу, що не дозволяє однозначно встановити його економічну сутність та роль дефініції в обліково-аналітичній практиці економічних суб'єктів [50].

Сутність зазначеного вище поняття можна трактувати із чотирьох позицій: економічної, юридичної, облікової та аудиторської, які більш детальніше розглянемо на (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Сучасні підходи трактування сутності власного капіталу

Джерело: [48].

Існування економічної гіпотези пов'язана зі зміною історичних періодів, застосуванням новітніх технологій, що й вплинули на остаточну варіацію

розглянутої вище категорії.

Вітчизняні автори дотримуються думки, що власний капітал є частиною загальної вартості ресурсів підприємства утворений у результаті внесення власниками власних коштів у суб'єкт господарювання, чи примноження його внаслідок прибутку від операційної діяльності.

Власний капітал з розглянутого підходу не варто асоціювати тільки з утворенням власних активів підприємства, він розглядається також як засіб інвестиційної діяльності, що є актуальною з переходом України на ринкову економіку [51].

Таблиця 1.1

Тлумачення поняття «власний капітал» у вітчизняній літературі

Автор	Трактування поняття
Бланк І.А. [9, с.76]	Власний капітал – це загальна вартість засобів підприємства, які належать йому на правах власності та використовуються ним для формування його активів.
Л.В. Безкоровайна [3, с. 952]	Власний капітал – це власні джерела підприємства, внесені його засновниками, або суми реінвестованого чистого прибутку, які використовуються для формування активів підприємства у грошовій або матеріальній формі.
Брутинець Ф.Ф. [12, с.273]	Власний капітал – це загальна вартість засобів підприємства, необхідних для здійснення ним виробничої або іншої комерційної діяльності.
Загородній А.Г. [49, с.209]	Власний капітал – це фінансові засоби, надані в розпорядження підприємства, або джерело отримання майна.
Сопко В.В. [135, с.240]	Власний капітал – це капітал, вкладений власниками (засновниками) підприємства
Ткаченко Н.М. [141, с. 361]	Власний капітал – це джерело утворення майна, основне джерело його фінансування.

Джерело: [30].

Друга не менш актуальна є юридична позиція, що розглядає дане поняття з правового аспекту. Відповідно нього власний капітал виступає безстроковим джерелом майна підприємства фінансується з отриманого прибутку чи власних активів у вигляді внесків, придбаних акцій, паїв тощо, або отримана підприємством безоплатно[4].

Сутність власного капіталу також розглядається через виконання ним ряду функцій (рис. 1.2.). Функції власного капіталу розглядаються з двох позицій:

контрольно-аналітичної та облікової [15].

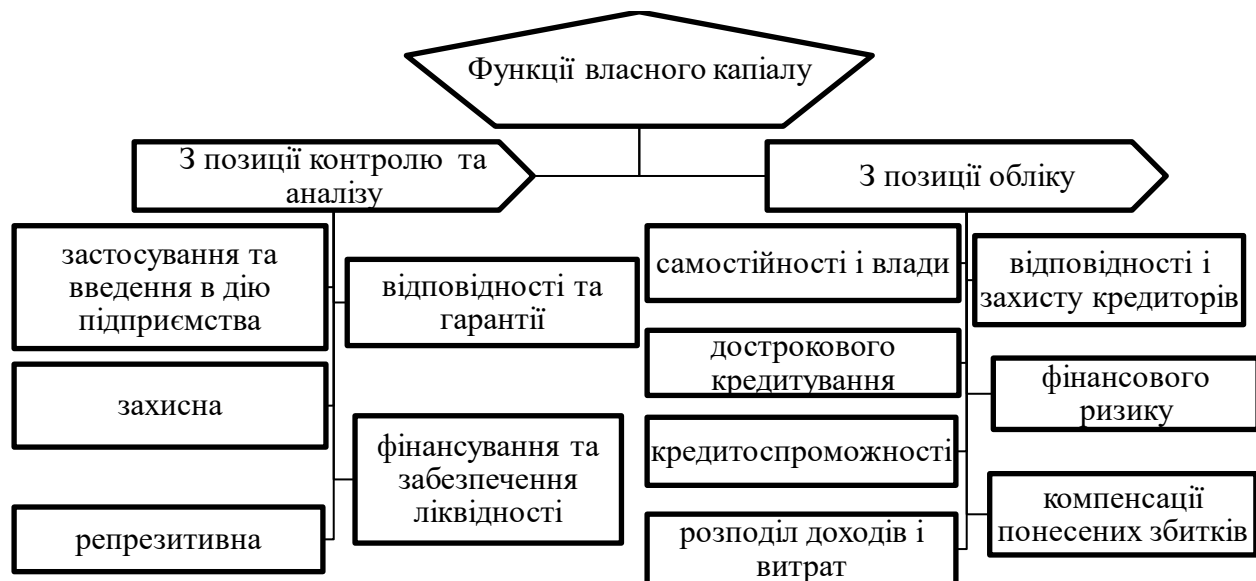

Рис. 1.2. Функції власного капіталу підприємства

Джерело: [15].

З контрольно-аналітичної позиції власному капіталу притаманні такі функції як:

1) функція застосування та введення в дію підприємства. При юридичній реєстрації підприємства необхідно сформувати базовий статутний капітал для проведення ним легальної господарської діяльності.

2) функція відповідності та гарантії. Будь-яка законно здійснена господарська діяльність неможлива без співпраці з кредиторами, постачальниками та замовниками, тому високий рівень сформованого статутного капіталу є надійним кредитним забезпеченням зобов'язань перед відповідними особами.

3) захисна функція. Вона є вакуум для збереження вкладених інвестиційних коштів. Вона показує рівень захисту для від впливу зовнішніх та внутрішніх негативних факторів, оскільки вона виступає високонадійною гарантією покриття збитку при відсутності позитивного фінансового результату за звітний період.

4) функція фінансування та забезпечення ліквідності. Внески у власний капітал можуть виступати у формі матеріальних цінностей або грошових коштів. Чим швидше підприємство перетворить матеріальні цінності у грошові

кошти, тим більш ліквідним буде дане підприємство, що у свою чергу забезпечить мобільну реорганізацію суб'єкта господарювання при кризовій ситуації на внутрішньому ринку.

5) Репрезентативна функція. Застосування продуктів маркетингу є успішною формою задоволення потреб споживачів, тому для покращення між підприємства, установи та організації використовують сучасні види зовнішніх рекламних послуг: неон, білборд, брендмауер, комп'ютерну програму [26].

Відповідно до облікового підходу виділяють сім функцій власного капіталу підприємства [31]:

1) функція самостійності та влади. Визначає ступінь незалежності та вплив його власників на підконтрольне йому підприємство.

2) функція відповідальності та захисту прав кредиторів. Одним з універсальних способів запобігання виникненню понесення збитків підприємством, які можуть мати місце при впливу негативних зовнішніх факторів чи при його вимушеній ліквідації забезпечується коштом нерозподіленого прибутку.

3) функція довгострокового кредитування. Для проведення належної господарської діяльності підприємству надається довготривалий строк відстрочення його кредитної заборгованості, у результаті відбувається примноження його власних ресурсів.

4) функція фінансування ризику. Стимулює підприємство збільшувати частку власного капіталу шляхом випуску нових акцій чи владанню власних матеріальних ресурсів, щоб у майбутньому адекватно реагувати на фінансові ризики, тобто незаплановані витрати, що будуть погашатися за рахунок власних матеріальних цінностей.

5) функція кредитоспроможності. Однією із важливих умов функціонування беззбиткового підприємства є своєчасне погашення боргових зобов'язань перед кредитором, постачальниками та замовниками, що у майбутньому забезпечує йому високий кредитний рейтинг.

б) функція компенсації понесених збитків. Виникнення тимчасових, незапланованих, надзвичайних фінансових збитків погашається внаслідок високої частки власного капіталу, що попереджує та унеможлиблює дане підприємство від банкрутства.

7) функція розподілу доходів і активів. Підсумком звітного періоду є отримання прибутку чи збитку підприємством, який примножує або зменшує частку власного капіталу. При розподілі позитивного фінансового результату дотримуються двох шляхів його розподілу: збільшення частки власного капіталу або виплата дивідендів власникам підприємства, а при негативному зменшується власні ресурси і зростає кредиторська заборгованість[33].

На рис. 1.3. запропонована класифікація власного капіталу для цілей бухгалтерського обліку, яка дозволяє підвищити ефективність вирішення тих завдань, які стоять перед бухгалтерським обліком власного капіталу.

Рис. 1.3 . Класифікація власного капіталу для цілей бухгалтерського обліку

Джерело: [41].

Дана класифікація враховує різні види початкового капіталу для підприємств різних організаційно-правових форм господарювання, регламентовані чинними Господарським та Цивільним кодексами України: зареєстрований – для акціонерних товариств, товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю; пайовий – для підприємств колективної

власності (виробничі кооперативи, підприємства споживчої кооперації, підприємства громадських та релігійних організацій); складений – для повних та командитних товариств[47].

Розкриття практичної сутності категорії «власний капітал» здійснюється через розкриття його статей, наведених у Звіті про власний капітал [15]. Склад та порядок формування власного капіталу розглядається через його структурні елементи пасиву балансу (рис. 1.3.).

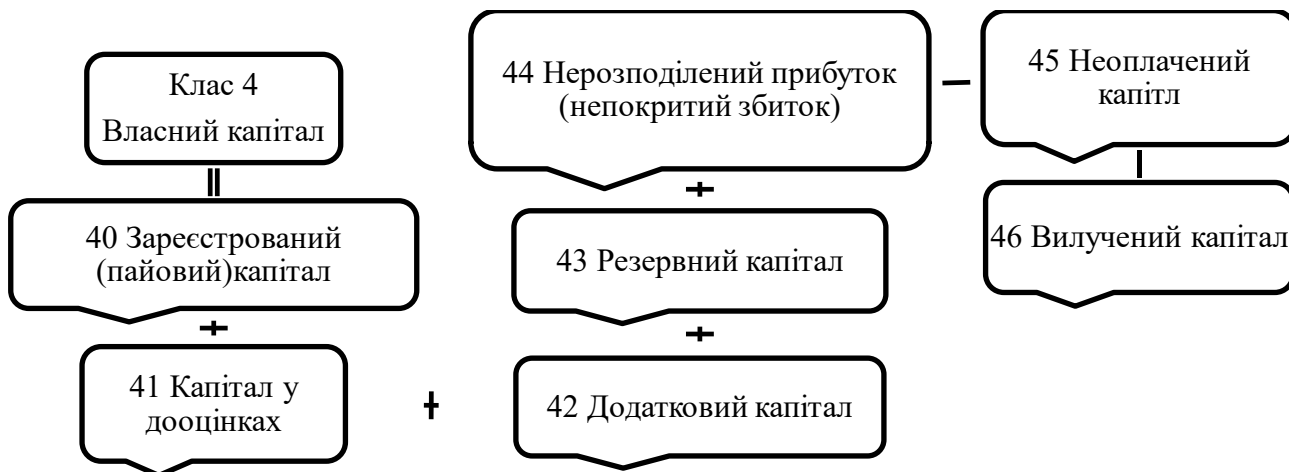

Рис. 1.3. Схема структури власного капіталу

Джерело: [15].

Згідно із національними стандартами бухгалтерського обліку власний капітал формується з семи статей пасиву балансу підприємства. Кожна із вище перерахованих позицій має свою власну характеристику, яка узагальнює нами поняття дослідження. Надалі ми розкриємо сутність кожного структурного елемента власного капіталу [18].

Зареєстрований (пайовий) капітал – це документально зафіксована сума вкладених активів, які є внесками власників чи учасників до капіталу підприємства відповідно установчих документів [26].

Капітал у дооцінках – це капітал підприємства, який носить узагальнену інформацію про дооцінку (уцінку) об'єктів основних засобів, нематеріальних активів тощо[27].

Додатковий капітал – це сума, на яку вартість реалізованих акцій підприємства перевищує їх номінальну вартість відповідно курсу ринку на час

їх проведення [26].

Резервний капітал – це законодавчо визначена чи документально закріплена в установчих документах сума внесків від отриманого нерозподіленого прибутку за звітний період [31].

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) – це прибуток, реінвестований у підприємство або збиток, що викликаний структурними змінами в економіці чи зниженого попиту на продукцію підприємства [32].

Неоплачений капітал – це капітал, який є заборгованістю власників чи учасників підприємства і вимагає його погашення шляхом їх власних вкладень [31].

Вилучений капітал – це викуплені у власників чи учасників їх власні акції з метою їх перепродажу, їхнього анулювання, що призводить до скорочення частки власного капіталу [27].

Зміст та форма наведених вище компонентів формує активи підприємства після вирахування його боргових заборгованостей перед потенційними кредиторами [14]. Структурні елементи є базою до розуміння сутності даної економічної категорії, вони мають потенційний характер формування третього розділу балансу підприємства.

Отже, дослідження економічної сутності поняття «власний капітал» неможливий без розгляду його альтернативних та сучасних підходів до трактування, головних його функцій та структурних елементів.

1.2 Організаційно-правові форми суб'єктів господарської діяльності та їх вплив на формування власного капіталу

Здійснення підприємницької діяльності відбувається у певній організаційно – правовій формі, вибір якої являється одним з найвідповідальніших етапів підприємництва. При цьому кожний підприємець керується власними міркуваннями і уявленнями про свою майбутню діяльність і, насамперед, тим, щоб обрана форма відповідала меті його діяльності, конкретним умовам господарювання, захищала майнові

інтереси учасників та враховувала їх фінансові можливості. Вибір конкретної організаційно - правової форми юридичної особи — виключне право засновника (засновників), але це право обмежене існуванням відповідного положення щодо неї в законі [25].

Організаційно - правова форма юридичної особи - певний тип організації, в якій повинна створюватися і діяти юридична особа того чи іншого виду.

Проаналізувавши КОПФГ, а також відповідні положення Цивільного та Господарського кодексів України, Законів України «Про господарські товариства», «Про акціонерні товариства», «Про кооперацію», «Про сільськогосподарську кооперацію», «Про фермерське господарство» та інших законодавчих та підзаконних нормативно - правових актів, можна стверджувати, що в Україні сільськогосподарські товаровиробники можуть створюватись у таких організаційно- правових формах (рис. 1.4.)[30]:

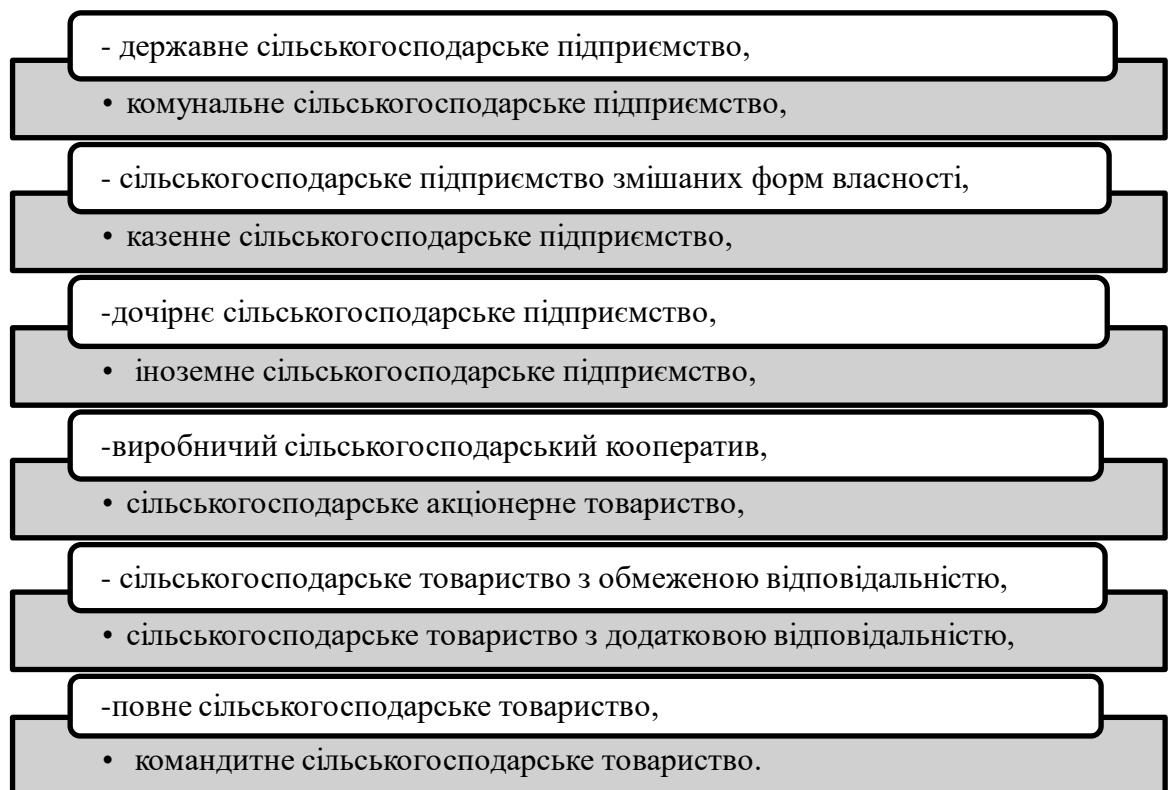

Рис. 1.4. Види організаційно-правових форм сільського господарства.

Джерело :[сформовано автором самостійно].

За даними Головного управління статистики у Вінницькій області розглянемо, які ж саме організаційно-правові форми підприємств зареєстровано

у Вінницькій області станом на 1 січня 2018 року (Додаток 2).

Структура суб'єктів господарювання Вінницької області відобразимо в таблиці. 1.2.

Таблиця 1.2.

Структура суб'єктів господарювання Вінницької області за організаційними формами станом на 1 січня 2018 року

Юридичні особи	Усього	Структура %
	17311	1000
у тому числі		
фермерське господарство	2343	13,53
приватне підприємство	4420	25,53
державне підприємство	76	0,44
казенне підприємство	2	0,01
комунальне підприємство	436	2,52
дочірнє підприємство	338	1,95
іноземне підприємство	49	0,28
підприємство споживчої кооперації	18	0,10
акціонерні товариства	315	1,82
з них		-
публічне акціонерне товариство	40	-
приватне акціонерне товариство	175	-
товариство з обмеженою відповідальністю	8671	50,09
товариство з додатковою відповідальністю	15	0,09
повне товариство	19	0,11
командитне товариство	11	0,06
Кооперативи	598	3,45
з них		-
Виробничий	41	-
Обслуговуючий	349	-
Споживчий	12	-
сільськогосподарський виробничий	59	-
сільськогосподарський обслуговуючий	79	-

Джерело: [Сформовано автором самостійно].

Отже, бачимо, що найбільш популярною організаційно-правовою формою господарювання по Вінницькій області є Товариства з обмеженою відповідальністю, загальна кількість яких складаю 8671 та займає частку 50,09%,

Також однією з поширених форм господарювання являються приватні підприємства - 4420(25,53 %) та фермерські господарства - 2343(13,53 %).

Більш детальніше розглянемо особливості формування власного капіталу

сільськогосподарських підприємств Вінницької області таких організаційно-правових форм: товариств з обмеженою відповідальністю, приватних підприємств, та акціонерних товариств.

В якості об'єктів дослідження було обрано товариство з обмеженою відповідальністю «Продовольча компанія «Зоря», приватне сільськогосподарське підприємство «Еліта», приватне акціонерне товариство «Зернопродукт МХП».

Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) є однією з найпопулярніших організаційно-правових форм суб'єктів господарювання. Формування статутного капіталу - обов'язковий етап його заснування. Розглянемо детальніше, як ТОВ його формує, перед тим як розпочинати свою діяльність [45].

Майновою основою функціонування товариства і гарантія виконання своїх зобов'язань є статутний капітал. Кредитори, які знають розмір статутного капіталу певного ТОВ, мають можливість оцінити рівень захисту своїх інтересів у відносинах з ним [76].

Законодавством не встановлено мінімальний розмір статутного капіталу ТОВ, тому власники самі визначають, який саме розмір статутного капіталу забезпечить гарантування інтересів його кредиторів [88].

На практиці розмір статутного капіталу вже давно не є універсальним і єдиним мірилом надійності ТОВ як контрагента. Наразі відомо багато способів штучного «накачування» статутного капіталу. Тож потенційний контрагент оцінює не лише розмір статутного капіталу ТОВ, а і його репутацію, досвід у певній галузі, наявність необхідної матеріально - технічної бази, персоналу тощо [75].

До статутного капіталу ТОВ засновники можуть внести (рис.1.5).

Внеском до статкапіталу ТОВ може бути будь-яке майно, що відповідає таким двом критеріям:

- 1) має грошову оцінку;
- 2) не належить до переліку майна, яке законодавство забороняє вносити

до статутного капіталу ТОВ [76].

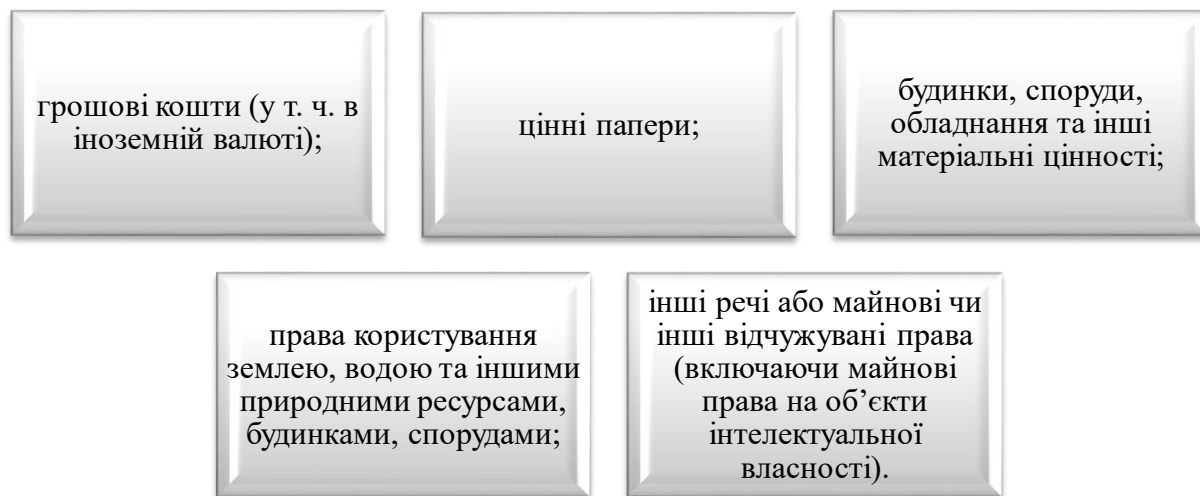

Рис. 1.5 Внески до статутного капіталу ТОВ

Джерело: [сформовано автором самостійно].

У товаристві створюється резервний (страховий) фонд у розмірі, встановленому установчими документами, але не менше 25 відсотків статутного (складеного) капіталу, а також інші фонди, передбачені законодавством України або установчими документами товариства [65].

Розмір щорічних відрахувань до резервного (страхового) фонду передбачається установчими документами, але не може бути меншим 5 відсотків суми чистого прибутку [65].

Свої внески до статутного капіталу учасники мають зробити протягом року з дня державної реєстрації ТОВ. Якщо цього не трапилось (вклади не внесли або внесли не повністю), загальні збори учасників приймають одне з таких рішень (рис 1.6.) [75].

Після того як учасники зробили свої внески, власником переданого до статутного капіталу майна стає ТОВ. З огляду на це стосовно деяких видів майна ТОВ має вжити додаткових заходів, аби встановити свій статус власника. Так, якщо до статутного капіталу ТОВ внесли земельну ділянку або іншу нерухомість, ТОВ має зареєструвати своє право власності на таке майно

відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 01.07.2004 № 1952-IV [76].

Рис.1.6. Рішення, щодо внесків учасників

Джерело: [сформовано автором самостійно].

Проведемо аналіз власного капіталу ТОВ «Продовольча компанія» Зоря в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3.

**Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу ТОВ
«Продовольча компанія» Зоря**

Показники	2014р		2015р		2016р		Відхилення звітного року від базисного	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Власний капітал, в т.ч.:								
Зареєстрований капітал	13048	9,12	13048	1,09	13048	0,73	0	-8,39
Капітал у дооцінках	1293	0,9	1288	0,1	1288	0,07	-5	-0,83
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	128774	89,98	1185441	98,81	1774260	99,2	1645486	9,22
Всього	143115	100	1199777	100	1788596	100	1645481	X

Розглянувши аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу ТОВ «Продовольча компанія» Зоря» протягом 2014-2016 рр. бачимо, що сума зареєстрованого капіталу не змінилася, але в загальній структурі власного капіталу вона зменшилася на 8,39 %, за рахунок збільшення нерозподіленого прибутку.

Сума капіталу у дооцінках протягом аналізованих років зменшилася на 5 тис. грн.

Резервний капітал відсутній на підприємстві, що є великим ризиком не покриття своїх непередбачуваних витрат.

Спостерігається збільшення нерозподіленого прибутку на 1645486 тис. грн, або на 9,22 %, тобто підприємство має достатньо коштів для інвестування на розвиток виробництва.

Загальна сума власного капіталу протягом аналізованих років збільшилася на 1645481 тис. грн., що показує зростання рівня фінансової незалежності підприємства.

На основі таблиці 1.3. пропонуємо розглянути структуру власного капіталу ТОВ «Продовольча компанія» Зоря» за 2016 рік (діаграма 1.1.).

Діаграма. 1.1. Структура власного капіталу ТОВ «Продовольча компанія» «Зоря»

Джерело: [сформовано автором самостійно].

Отже, проаналізувавши рисунок 3.1 ми робимо висновок, що на кінець 2016 року в ТОВ «Продовольча компанія» Зоря» найбільшу питому вагу у складі власного капіталу займає нерозподілений прибуток (92,2%), тобто відбулося збільшення розміру прибутку підприємства, капітал у дооцінках (0,07 %) зареєстрований капітал (0,73 %).

Розглянувши динаміку і структуру власного капіталу ТОВ «Продовольча компанія» Зоря» проаналізуємо ефективність його використання в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4.

Ефективність використання власного капіталу ТОВ «Продовольча компанія» Зоря»

Показник	2015 рік тис. грн.	2016 рік тис. грн	Відхилення	
			+,-	%
1	2	3	4	5
I Вихідні дані:				
1Валюта балансу	2404862	3220207	815345	33,90
2Власний капітал	1199777	1788596	588819	49,08
3Залучений капітал	1205085	1431611	226526	18,80
4Необоротні активи	470688	591787	121099	25,73
5Чистий дохід(виручка) від реалізації	2579991	2298904	-281087	-10,89
6Валовий прибуток	1067679	809347	-258332	-24,20
7Чистий прибуток	1061089	598775	-462314	-43,57
II Розрахункові дані				
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,50	0,56	0,06	11,33
Коефіцієнт фінансової залежності	0,50	0,44	-0,06	-11,28
Коефіцієнт фінансової стабільності	1,00	1,25	0,25	25,49
Коефіцієнт фінансового ризику	1,00	0,80	-0,20	-20,31
Індекс постійного активу	0,39	0,33	-0,06	-15,66
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	2,15	1,29	-0,87	-40,23
Рентабельність власного капіталу(за валовим прибутком)	0,89	0,45	-0,44	-49,15
Рентабельність власного капіталу(за чистим прибутком)	0,88	0,33	-0,55	-62,15
Період окупності власного капіталу	1,13	2,99	1,86	164,18
Рентабельність продаж	0,41	0,26	-0,15	-36,67
Коефіцієнт оборотності активів	1,07	0,71	-0,36	-33,46
Фінансовий важіль	2,00	1,80	-0,20	-10,18

Провівши аналіз показників ефективності використання власного капіталу ТОВ «Продовольча компанія» Зоря» бачимо, що відбулося збільшення коефіцієнту фінансової незалежності та зменшення коефіцієнта

фінансової залежності на 0,06, що показує збільшення можливостей подолати несприятливі ситуації щодо фінансового забезпечення господарської діяльності.

Також відбулося збільшення коефіцієнта фінансової стабільності у 2016 р. на 0,25, що свідчить про збільшення фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт фінансового ризику зменшився на 0,2 у 2016 р, що показує послаблення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто про збільшення фінансової стійкості.

Відбулося незначне зменшення рентабельності власного капіталу, як за чистим, так і валовим прибутком і збільшення періоду окупності власного капіталу від 1 до 3 років, що свідчить про неефективне вкладення власного капіталу у діяльність підприємства.

Також відбулося зменшення рентабельності продаж на 0,15, що означає, що знизилась ефективність продажу продукції, тобто зменшилися прибутки, отримані підприємством в обсягу реалізації цієї продукції.

Зменшення фінансового важеля на 0,2 що показує зменшення залежності прибутку підприємства від ступеня використання ним позикових засобів.

Отже, бачимо, що фінансова незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування збільшується. Але зменшилися рентабельності може спричинити значні втрати для підприємства.

Формування майна приватного підприємства здійснюється у відповідності до засновницьких документів. Законодавством не встановлено розміру статутного капіталу, його власник визначає самостійно [75].

Джерело формування статутного капіталу приватного підприємства - майно та грошові кошти, які є власністю засновника.

Облік статутного капіталу ведуть на рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал». Грошові кошти, які надійшли від засновника, відображають за кредитом 40 рахунку і за дебетом рахунків грошових коштів або матеріальних цінностей [76].

Внесення у статутний капітал приватного підприємства грошових коштів

підтверджують такими первинними документами:

- прибутковими касовими ордерами;
- накладними;
- актами приймання - передачі тощо [75].

Більш детальніше склад та структуру приватного сільськогосподарського підприємства розглянемо на основі ПСП «Еліта», Бершадського району, Вінницької області (таблиця 1.5.).

Таблиця 1.5.

Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу ПСП «Еліта»

Показники	2014р		2015р		2016р		Відхилення звітного року від базисного	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Власний капітал, в т.ч.:								
Зареєстрований капітал	8	0,11	8	0,07	8	0,06	0	-0,05
Додатковий капітал	1793	24,66	1793	16,07	1793	12,87	0	-11,79
Резервний капітал	2477	34,07	2477	22,19	2477	17,79	0	-16,28
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	2993	41,16	6882,9	61,67	9649,1	69,28	6656,1	28,12
Всього	7271	100	11160,9	100	13927,1	100	6656,1	X

Розглянувши аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу ПСП «Еліта» протягом 2014-2016 рр. бачимо, що сума зареєстрованого капіталу не змінилася, але в загальній структурі власного капіталу вона зменшилася на 0,05 %, за рахунок збільшення нерозподіленого прибутку. Сума додаткового капіталу також не змінилася і зменшилася в загальній структурі власного капіталу на 11,79%.

Резервний капітал має тенденцію до зменшення (відбулося зменшення на 16,28 %), отже підприємство протягом трьох років мало розходи пов'язанні з погашенням збитків, виплату дивідендів, покупку облігацій.

Також спостерігається збільшення нерозподіленого прибутку на 6656,1

тис. грн, або на 28,12 %, тобто підприємство має достатньо коштів для інвестування на розвиток виробництва. Такі зміни свідчать про розширений тип відтворення та ефективну роботу підприємства.

Загальна сума власного капіталу протягом аналізованих років збільшилася на 6656,1 тис. грн., що показує зростання рівня фінансової незалежності підприємства і підвищення його резервного позикового потенціалу.

На основі таблиці 1.5. пропонуємо розглянути структуру власного капіталу ПСП «Еліта» за 2016 рік (діаграма 1.2).

Діаграма 1.2. Структура власного капіталу ПСП «Еліта»

Джерело: [сформовано автором самостійно].

Отже, проаналізувавши діаграму 1.2. ми робимо висновок, що на кінець 2016 року в ПСП «Еліта» найбільшу питому вагу у складі власного капіталу займає нерозподілений прибуток (69,28%), тобто відбулося збільшення розміру прибутку підприємства, резервний капітал займає частку 17,79 %, додатковий капітал (12,87 %). Зареєстрований капітал займає малу частку (0,06%) [1].

Ефективність господарської діяльності здійснюють через порівняння доходів і витрат. Проте, сума прибутку характеризує лише абсолютну ефективність [33].

Для того, щоб отримати результати про рівень відносної ефективності,

необхідно отриманий прибуток співставити з понесеними витратами або ресурсами [15].

Отже, розглянемо ефективність використання власного капіталу ПСП «Еліта» в таблиці 1.6.

Таблиця 1.6.

Ефективність використання власного капіталу ПСП «Еліта»

Показник	2015 рік тис. грн.	2016 рік тис. грн	Відхилення	
			+, -	%
1	2	3	4	5
I Вихідні дані:				
1 Валюта балансу	12009,2	14226,1	2216,9	18,46
2 Власний капітал	11160,9	13927,1	2766,2	24,78
3 Залучений капітал	848,3	299	-549,3	-64,75
4 Необоротні активи	4200	4037,8	-162,2	-3,86
5 Чистий дохід(виручка) від реалізації	25151,5	29963,2	4811,7	19,13
6 Валовий прибуток	28333,5	30644,6	2311,1	8,16
7 Чистий прибуток	3889,9	2766,2	-1123,7	-28,89
II Розрахункові дані				
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,93	0,98	0,05	5,38
Коефіцієнт фінансової залежності	0,07	0,02	-0,05	-71,43
Коефіцієнт фінансової стабільності	13,16	46,58	33,42	253,95
Коефіцієнт фінансового ризику	0,08	0,02	-0,06	-75,00
Індекс постійного активу	0,38	0,29	-0,09	-23,68
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	2,25	2,15	-0,1	-4,44
Рентабельність власного капіталу(за валовим прибутком)	2,54	2,20	-0,34	-13,39
Рентабельність власного капіталу(за чистим прибутком)	0,35	0,20	-0,15	-42,86
Період окупності власного капіталу	2,87	5,03	2,16	75,26
Рентабельність продаж	0,15	0,09	-0,06	-40,00
Коефіцієнт оборотності активів	2,09	2,11	0,02	0,96
Фінансовий важіль	1,08	1,02	-0,06	-5,56

Провівши аналіз показників ефективності використання власного капіталу ПСП «Еліта» бачимо, що відбулося збільшення коефіцієнту фінансової незалежності та зменшення коефіцієнта фінансової залежності на 0,05, що показує збільшення можливостей подолати несприятливі ситуації щодо фінансового забезпечення господарської діяльності.

Також відбулося збільшення коефіцієнта фінансової стабільності у 2016

р. на 33,42, що свідчить про збільшення фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт фінансового ризику зменшився на 75% у 2016 р, що показує послаблення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто про збільшення фінансової стійкості.

Відбулося незначне зменшення рентабельності власного капіталу, як за чистим, так і валовим прибутком і збільшення періоду окупності власного капіталу від 3 до 5 років, що свідчить про неефективне вкладення власного капіталу у діяльність підприємства.

Також відбулося зменшення рентабельності продаж на 40%, це означає, що знизилась ефективність продажу продукції, тобто зменшились прибутки, отримані підприємством в обсягу реалізації цієї продукції.

Зменшення фінансового важеля на 5,56%, що показує зменшення залежності прибутку підприємства від ступеня використання ним позикових засобів.

Отже, бачимо, що фінансова незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування збільшується. Але зменшилися рентабельності може спричинити значні втрати для підприємства. Тому необхідно шукати шляхи підвищення ефективності використання власного капіталу, які розглянемо у питанні 3.3.

Статутний капітал – основний елемент власного капіталу, що відображає розміри та фінансовий стан акціонерного товариства. Він є тією сумою коштів, яка вноситься засновниками (учасниками) акціонерного товариства в його майно. Розмір статутного капіталу визначають за згодою засновників та фіксують в установчих документах і реєструють у відповідних органах [24].

Акціонерне товариство - єдина організаційно-правова форма, якої для формування статутного капіталу використовують фінансовий інструмент - акції. Під час заснування акціонерного товариства, засновники самостійно визначають основну частину для формування статутного капіталу, керуючись законодавством та статутом товариства [77].

Основу нормативного регулювання формування статутного капіталу

акціонерного товариства складають: Закон України «Про акціонерні товариства» [69] , «Про цінні папери та фондовий ринок» [67], та інші правові акти, що прийняті на їх основі.

Умови формування статутного капіталу акціонерного товариства визначаються на зборах засновників та висвітлюються у рішенні про приватне розміщення акцій.

Також конкретизуються умови формування статутного капіталу в засновницькому договорі, що укладається учасниками(засновниками). В ньому зазначаються такі дані: спільна діяльність по створенню акціонерного товариства, номінальна вартість, кількість, тип акцій, які придбаваються кожним засновником, строки і форма оплати акцій, строки дії договору [27].

Після визначення засновниками умов формування статутного капіталу потрібне ухвалення зі сторони держави, що є реєстрацією випуску акцій товариства. Реєстрація випуску акцій є формою державної легітимації відповідного випуску цінних паперів і того об'єму прав, який ними закріплюється [24].

У процесі своєї діяльності акціонерне товариство може змінювати статутний капітал, що має бути погоджено протоколом за рішенням учасників.

Способи збільшення та зменшення статутного капіталу акціонерного товариства (рис 1.7).

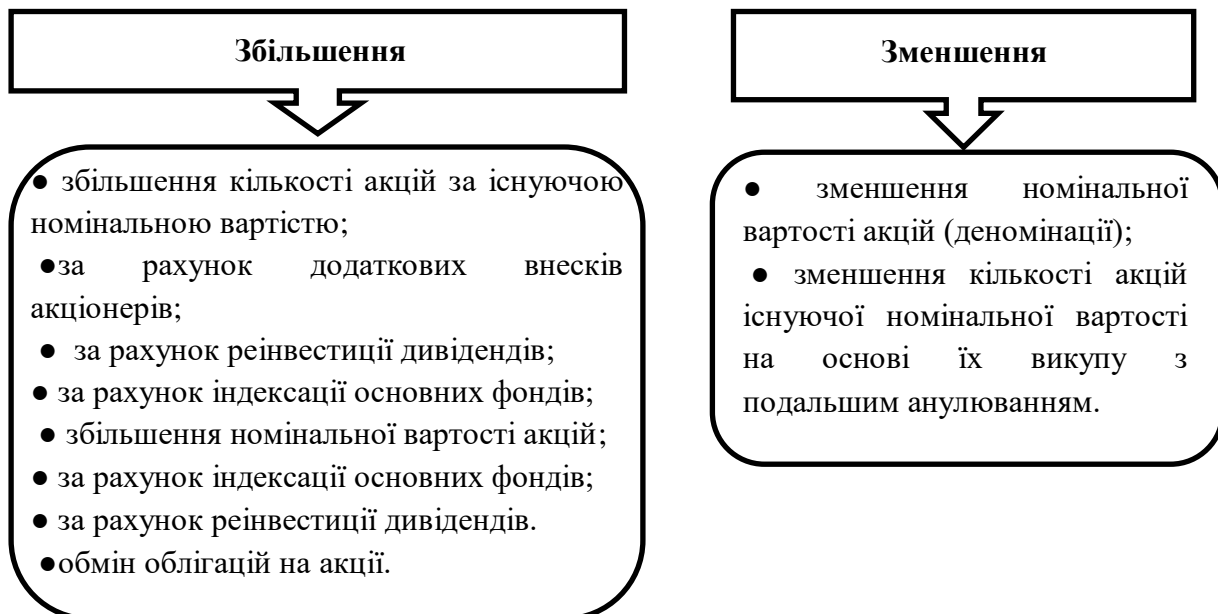

Рис. 1.7. Способи збільшення та зменшення статутного капіталу акціонерного товариства.

Джерело: [45].

Основними причинами збільшення статутного капіталу є підвищення кредитоспроможності (необхідна умова отримання кредитів і залучення акцій), мобілізація фінансових ресурсів, акумуляція фінансового капіталу, рішення ринкової ціни акцій (цей чинник не властивий вітчизняному ринку цінних паперів), збільшення бази для нарахування дивідендів (найбільш вагома причина для акціонерів) [47].

Відповідно до ст. 14 Закону України "Про акціонерні товариства", мінімальний розмір статутного капіталу акціонерного товариства становить 1250 мінімальних заробітних плат, виходячи зі ставки мінімальної зарплати, що діє на момент створення (реєстрації) акціонерного товариства [69].

Розглянемо як змінювалися розміри статутних капіталів акціонерного товариства протягом 2013-2018 рр. (рис. 1. 8.)

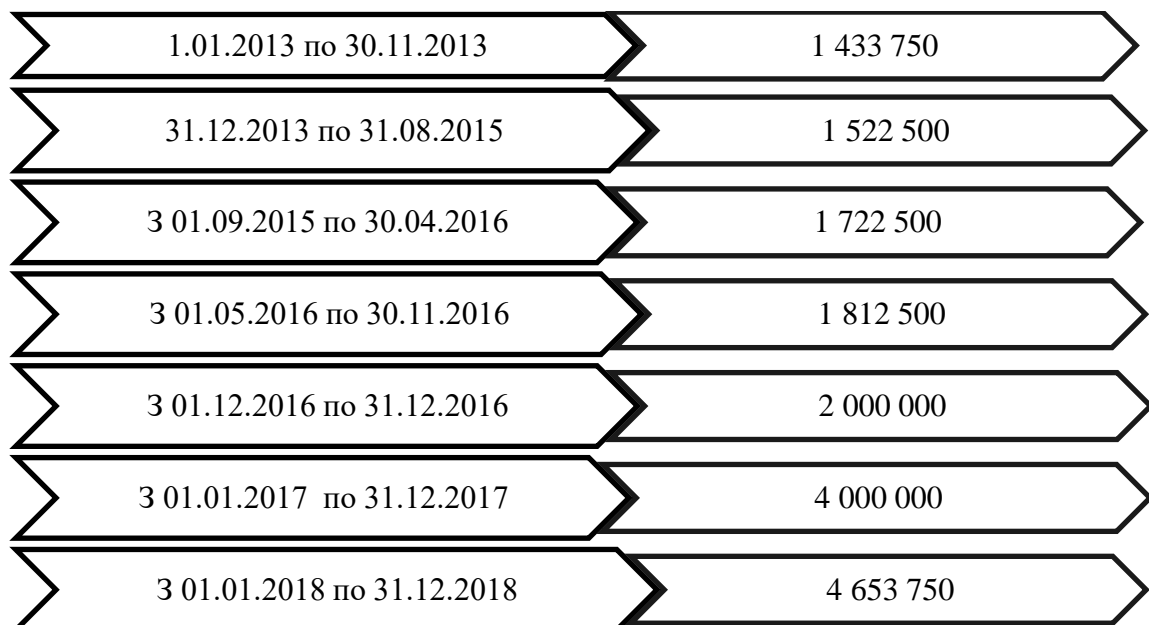

Рис. 1.8. Розміри статутного капіталу акціонерного товариства протягом 2013-2018 рр.

Джерело: [сформовано автором самостійно].

Розглянемо детальніше на склад, структуру та динаміку власного капіталу

на прикладі приватного акціонерного товариства «Зернопродукт МХП» (таблиця 1.7.).

Таблиця 1.7.

Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу

ПрАт«Зернопродукт МХП»

Показники	2014р		2015р		2016р		Відхилення звітнього року від базисного	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Власний капітал, в т.ч.:								
Зареєстрований капітал	17862	1,25	15622	0,79	31715	0,71	13853	77,56
Додатковий капітал	7639	0,53	9699	0,49	1072726	23,86	1065087	13942,75
Нерозподілений прибуток	1409352	98,24	1960032	98,72	3391335	75,43	1981983	140,63
Всього	1434673	100	1985353	100	4495776	100	3060923	14160,94

Розглянувши аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу ПрАт«Зернопродукт МХП» протягом 2014-2016 рр. бачимо, що сума зареєстрованого капіталу збільшилася на 78 %, що свідчить про підвищення кредитоспроможності, фінансової стійкості підприємства. Сума додаткового капіталу значно підвищилася на 1065087 тис. грн. за рахунок безоплатного отримання необоротних активів.

Щодо резервного капіталу на підприємстві то він відсутній, що є додатковим ризиком для підприємства у разі недостатності прибутку.

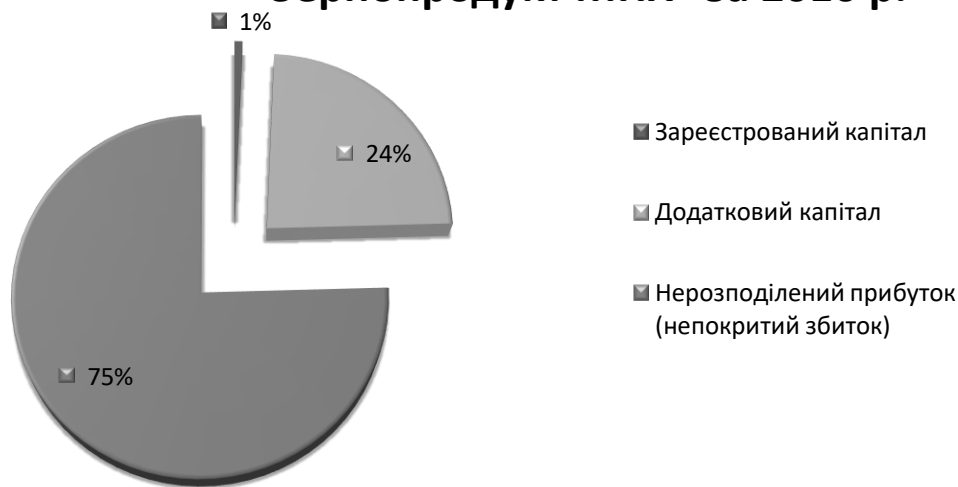
Спостерігається збільшення нерозподіленого прибутку на 1981983 тис. грн, або на 140,63 %, тобто підприємство має достатньо коштів для інвестування на розвиток виробництва. Це свідчить про ефективну роботу підприємства.

Загальна сума власного капіталу протягом аналізованих років збільшилася на 3060923 тис. грн., що показує зростання рівня фінансової незалежності підприємства.

На основі таблиці 1.7. пропонуємо розглянути структуру власног

капіталу ПрАТ «Зернопродукт МХП» за 2016 рік (діаграма 1.3).

Структура власного капіталу ПрАТ "Зернопродукт МПХ" за 2016 р.

Діаграма 1.3.. Структура власного капіталу ПрАТ«Зернопродукт МХП»
Джерело: [сформовано автором самостійно].

Отже, проаналізувавши діаграма 1.3. ми робимо висновок, що на кінець 2016 року в ПСП «Еліта» найбільшу питому вагу у складі власного капіталу займає нерозподілений прибуток (75%), тобто відбулося збільшення розміру прибутку підприємства, додатковий капітал (24 %). Зареєстрований капітал займає малу частку(1%).

Для оцінки ефективності діяльності підприємства здійснюють співставлення доходів і витрат.

Отже, розглянемо ефективність використання власного капіталу Приватного акціонерного товариства «Зернопродукт МХП» в таблиці 1.8.

Таблиця 1.8.

Ефективність використання власного капіталу ПрАТ «Зернопродукт МПХ»

Показник	2015 рік тис. грн.	2016 рік тис. грн	Відхилення	
			+, -	%
1	2	3	4	5
I Вихідні дані:				
1Валюта балансу	3755109	5833236	2078127	55,34
2Власний капітал	1985353	4495776	2510423	126,45

Продовження таблиці 1.8.

1	2	3	4	5
3Залучений капітал	1769756	1337460	-432296	-24,43
4Необоротні активи	612581	1780932	1168351	190,73
5Чистий дохід(виручка) від реалізації	2105465	3792501	1687036	80,13
6Валовий прибуток	626315	1103294	476979	76,16
7Чистий прибуток	550680	1299983	749303	136,07
II Розрахункові дані				
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,53	0,77	0,24	45,77
Коефіцієнт фінансової залежності	0,47	0,23	-0,24	-51,35
Коефіцієнт фінансової стабільності	1,12	3,36	2,24	199,64
Коефіцієнт фінансового ризику	0,89	0,30	-0,59	-66,63
Індекс постійного активу	0,31	0,40	0,09	28,39
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,06	0,84	-0,22	-20,46
Рентабельність власного капіталу(за валовим прибутком)	0,32	0,25	-0,07	-22,21
Рентабельність власного капіталу(за чистим прибутком)	0,28	0,29	0,01	4,25
Період окупності власного капіталу	3,61	3,46	-0,15	-4,08
Рентабельність продаж	0,26	0,34	0,08	31,06
Коефіцієнт оборотності активів	0,56	0,65	0,09	15,96
Фінансовий важіль	1,89	1,30	-0,59	-31,40

Провівши аналіз показників ефективності використання власного капіталу ПрАТ«Зернопродукт МХП» бачимо, що відбулося збільшення коефіцієнту фінансової незалежності та зменшення коефіцієнта фінансової залежності на 0,24, що показує збільшення можливостей подолати несприятливі ситуації щодо фінансового забезпечення господарської діяльності.

Також відбулося збільшення коефіцієнта фінансової стабільності у 2016 р. на 2,24, що свідчить про збільшення фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт фінансового ризику зменшився на 0,59 у 2016 р, що показує послаблення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто про збільшення фінансової стійкості.

Відбулося незначне зменшення на 0,07 рентабельності власного капіталу за валовим і збільшення на 0,01 прибутком, також зменшився період окупності власного капіталу на 0,15, що свідчить про ефективне вкладення власного

капіталу у діяльність підприємства.

Також відбулося збільшення рентабельності продаж на 31,06%, це означає, що підвищилась ефективність продажу продукції.

Зменшення фінансового важеля на 31,40%, що показує зменшення залежності прибутку підприємства від ступеня використання ним позикових засобів.

Отже, бачимо, що підприємство з кожним роком підвищує ефективність своєї роботи, конкурентоспроможність та зменшує свою залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Зважаючи на викладене, можемо зробити висновок, що відповідно до законодавства України юридичні особи можуть здійснювати підприємницьку діяльність в таких організаційно-правових формах: господарське товариство у формі акціонерного (відкритого або закритого); товариства з обмеженою відповідальністю; товариства з додатковою відповідальністю; повного товариства; командного товариства; державне підприємство у формі державного комерційного підприємства; державного акціонерного товариства; комунальне комерційне підприємство; приватне підприємство; виробничий кооператив; фермерське господарство та інші [48].

Проте у законодавстві України немає вичерпного переліку організаційно - правових форм підприємницьких юридичних осіб.

1.3. Нормативно-правове забезпечення формування та обліку власного капіталу.

Діяльність будь-якого економічного суб'єкта господарювання потребує дотримання правової дисципліни. На сьогодні вона представлена трьох ступеневою структурою, а саме: базовими законами регулювання, спеціальними регулюючими нормативно-правовими актами залежно від обраного об'єкта дослідження та додатковими джерелами правової інформації (рис. 1.6).

Дана класифікація дозволяє згрупувати нормативно-правові джерела

відповідно обсягу їх впливу.

Нормативно-правова база щодо операцій з власним капіталом є досить великою, тому для зручності її можна згрупувати таким чином [50]:

- 1) законодавчі документи, що регламентують порядок ведення підприємницької діяльності;
- 2) законодавчі документи, що регламентують порядок здійснення роботи в області бухгалтерського та податкового обліку та процес складання фінансової звітності з даного питання;
- 3) законодавчі документи, які регулюють процес проведення контрольно-ревізійної роботи та аудиторської перевірки;
- 4) розроблені внутрішні директивні чи установчі документи підприємства [50].

Рис. 1.8. Класифікація нормативно-правової бази з питань обліку власного капіталу підприємства

Джерело: [сформовано автором самостійно].

Розглянемо, якими ж саме нормативно-правовими документами, які чинні в Україні, щодо операцій з власним капіталом необхідно керуватися підприємствам.

Найголовнішими нормативними документами, які регламентують операції з власним капіталом є: Господарський, Цивільний та Податковий кодекси

України.

У Господарському та Цивільному кодексах України закріплено правові аспекти формування статутного капіталу, що визначають розмір, склад, строки, порядок внесення вкладів учасниками, оцінку майна при внесенні і вилученні, порядок зміни часток учасників, їх відповідальність за порушення зобов'язань за внесками [25].

У свою чергу, Податковим кодексом України чітко визначено відсоткову ставку податку на прибуток, що, безпосередньо, впливає на розмір статті балансу «Нерозподілений прибуток (непокриті збитки)», окреслено об'єкт і суб'єкт оподаткування, визначено склад прибутку підприємства, хто є платником податку. Відповідно до Податкового кодексу України поняття валових витрат та доходів відсутнє. При цьому даний нормативний документ містить питання щодо порядку визначення та складу доходів та витрат, що дозволяє будь-якому підприємству відповідно до закону визначити суму оподаткованого прибутку. Закріплено правові основи щодо питання придбання інвестиційного активу у разі здійснення операцій з внесення платником податку коштів або майна до статутного капіталу юридичної особи – резидента в обмін на емітовані ним корпоративні права. У Податковому кодексі щодо визначення розміру власного капіталу вказано, що він здійснюється відповідно до законодавства України, але чітко не прописано, у яких саме нормативно-правових документах [24].

Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 № 1577-ХІІ визначає поняття і види господарських товариств, правила їх створення, діяльності, а також права і обов'язки їх учасників та засновників. У законі зазначено, що до господарських товариств належать: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства. Також зазначено порядок реєстрації господарського товариства, хто може бути його учасниками, їх права та обов'язки; які саме установчі документи використовуються тим чи іншим видом господарських товариств. У законі зазначається про створення

резервного фонду (не менше 25 відсотків статутного (складеного) капіталу), розмір щорічних його відрахувань (не менше 5 відсотків суми чистого прибутку [66].

Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 № 3480-IV регулює відносини, що виникають під час розміщення, обігу цінних паперів і провадження професійної діяльності на фондовому ринку, з метою забезпечення відкритості та ефективності функціонування фондового ринку. Зазначається, що юридична особа має право розміщувати відсоткові та/або дисконтні облігації на суму, яка не перевищує трикратного розміру власного капіталу або розміру забезпечення, що надається їй з цією метою третіми особами. Також вказується розмір власного капіталу фондової біржі (статутного-не менш як 15 мільйонів гривень; власного капіталу фондової біржі, що здійснює кліринг та розрахунки, має становити не менш як 25 мільйонів гривень) [67].

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», прийнятий Верховною Радою України від 16.07.1999 № 996-XIV є одним з найголовніших нормативних документів, які використовує бухгалтер у своїй діяльності. Цей Закон визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні, де вказується, що власний капітал — це різниця між активами і зобов'язаннями підприємства [64].

Законом України від 05.10.2017 р. №2164-VIII «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (щодо удосконалення деяких положень) внесено зміни до ст. 2 Закону про бухоблік, а саме: додано класифікацію підприємств (крім бюджетних установ). Тепер усі підприємства можуть належати до мікропідприємств, малих, середніх або великих підприємств(Додаток) [72].

При цьому встановлено два зауваження:

1) новоутворені підприємства під час визначення відповідності критеріям застосовують показники на дату складання річної фінансової звітності. Тобто у

першому звітному періоді (яким вважається рік з дати початку створення підприємства до 31 грудня) нові підприємства вперше визначатимуть, до якої категорії вони належать, за результатами власної діяльності в такому році;

2) якщо підприємство однієї з наведених категорій за показниками річної фінансової звітності протягом двох років поспіль не відповідає наведеним критеріям, воно відноситься до відповідної категорії підприємств. Отже, передбачено можливість автоматичного переходу з однієї категорії підприємств до іншої. Але такий перехід можливий протягом двох років – тобто, наприклад, якщо у одному році велике підприємство відповідає критеріям середнього, статус середнього підприємства воно отримає лише в наступному звітному році, і то якщо відповідатиме критеріям середнього підприємства за показниками фінзвітності такого року [72].

Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань» регулює відносини, що виникають у сфері державної реєстрації юридичних осіб, їхньої символіки (у випадках, передбачених законом), громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб — підприємців [63].

В Законі України «Про акціонерні товариства» від 7.09.2008 року №514IV визначає порядок створення, діяльності, припинення, виділу акціонерних товариств, їх правовий статус, права та обов'язки акціонерів. Власний капітал (вартість чистих активів) товариства — різниця між сукупною вартістю активів товариства та вартістю його зобов'язань перед іншими особами. Також вказується, що мінімальний розмір статутного капіталу акціонерного товариства становить 1250 мінімальних заробітних плат виходячи із ставки мінімальної заробітної плати, що діє на момент створення (реєстрації) акціонерного товариства. Зазначений порядок збільшення (зменшення) статутного капіталу акціонерного товариства [69].

Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 08.09.1991 №1560 – XII визначає загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України. Він спрямований на забезпечення рівного

захисту прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності незалежно від форм власності, а також на ефективне інвестування економіки України, розвитку міжнародного економічного співробітництва та інтеграції [71].

Нормами Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 року № 73 визначаються мета, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів. Вони застосовуються до фінансової звітності і консолідованої фінансової звітності юридичних осіб (далі — підприємства) усіх форм власності (крім банків та бюджетних установ), які зобов'язані подавати фінансову звітність згідно із законодавством. Згідно нього власний капітал — це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань [55].

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджених наказом Міністерства фінансів України 28 березня 2013 року № 433 розглядається питання розкриття інформації за статтями балансу (звіту про фінансовий стан) (далі — баланс), звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) (далі — звіт про фінансові результати), звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал. Ці Методичні рекомендації можуть застосовуватися підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами (далі — підприємства) усіх форм власності (крім банків і бюджетних установ та підприємств, які відповідно до законодавства застосовують міжнародні стандарти фінансової звітності) [68].

Здійснивши аналіз нормативної бази щодо власного капіталу можна відзначити, що на сьогодні аспекти законодавчого регулювання є досить широко освітлені [45, с. 306]. Недоліком актів є те, що вони не мають постійного характеру, а також те що до них вносяться численні зміни і доповнення.

На рис. 1.9 надано характеристику основним недолікам нормативно-

правових актів з питань власного капіталу.

Рис. 1.9. Основні недоліки у нормативно-правові базі з питань аудиту руху власного капіталу

Джерело: [51].

Власний капітал є тією фундаментальною економічною категорією, особливості якої досліджуються протягом багатьох років. Власний капітал – один з найважливіших показників відображення фінансового стану підприємства, також є основою для початку і продовження господарської діяльності підприємства. В Україні наявний ряд невирішених питань, щодо чіткого правового регулювання власного капіталу. Підприємствам необхідно ретельно відслідковувати усі законодавчо – нормативні зміни щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності власного капіталу з метою запобігання правопорушенням через невідповідність обліку та звітності законодавчим вимогам [14].

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ РІЗНИХ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ

2.1. Облік зареєстрованого капіталу

З формування статутного капіталу розпочинається фінансового господарська діяльність підприємств різних організаційно-правових форм власності. Зареєстрований капітал(пайовий) є виділеними підприємству або залученими ним фінансовими ресурсами у вигляді матеріальних цінностей, грошових коштів , нематеріальних активів , цінних паперів, що є закріпленими за підприємством на праві власності [41]. В свою чергу він поділяється на(Рис 2.1.)

Рис. 2.1. Види зареєстрованого капіталу

Джерело: [сформовано автором самостійно].

Для того щоб узагальнити інформацію про ста і рух статутного, пайового капіталу та внесків до оголошеного, але не зареєстрованого статутного капіталу та ведення обліку використовують рахунок 40 «Зареєстрований(пайовий) капітал». По кредиту якого відображають збільшення зареєстрованого капіталу, за дебетом - його вилучення(зменшення) [24].

Розглянемо, які субрахунки має рахунок 40 «Зареєстрований капітал» (Рис. 2.2.).

Рис. 2.2. Субрахунки рахунку 40 «Зареєстрований капітал»

Джерело: [33].

Повнота внесення вкладів засновників контролюється шляхом порівняння його розміру (по кредиту рахунку 40) з величиною заборгованості власників (учасників) по внесках до статутного капіталу (рахунок 46 „Неоплачений капітал”). Відповідно до порядку, після державної реєстрації статутний капітал в сумі, зафіксований в Статуті, відображається по кредиту рахунку 40 в кореспонденції з рахунком 46 [41].

Провівши у першому розділі аналіз власного капіталу аналізованих підприємств бачимо, що розміри зареєстрованого капіталу на ТОВ «Продовольча компанія» Зоря» та ПСП «Еліта» залишалися не змінними,

тільки дещо зменшення їх відбулося у загальній структурі власного капіталу.

В ПрАТ«Зернопродукт МХП» сума зареєстрованого капіталу значно збільшилася на 13853 тис. грн. Збільшення статутного капіталу акціонерного товариства із залученням додаткових внесків здійснюється шляхом розміщення додаткових акцій. Це є показником збільшення інвестиційної привабливості акціонерного товариства.

Розглянемо типову кореспонденцію, яка використовується в обліку операцій по формуванню зареєстрованого капіталу в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

**Кореспонденція рахунків з відображення в обліку операцій по
формуванню зареєстрованого капіталу**

№ з/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	На зафіксовану в установчих документах суму статутного капіталу після державної реєстрації	46	401
2	За актами приймання-передачі приймаються від засновників в рахунок внесків до статутного капіталу:	10	46
	<i>Основні засоби</i>		
	<i>Нематеріальні активи</i>	12	46
	<i>Грошові кошти</i>	30,31	46
	<i>Матеріальні цінності</i>	20,21,22,28	46

Джерело: [48].

Зазвичай, строк формування статутного капіталу – один рік.

Засновниками під час реєстрації повинні бути внесені не менше 30% сум, які вказані в засновницьких документах. Внесок повинен бути сплачений після реєстрації протягом року.

При здійсненні господарської діяльності статутний капітал може змінюватися (чинники, що призводять до збільшення/зменшення статутного капіталу розглянуто в першому розділі).

Зміни, які відбулися у власному капіталі обов'язково повинні бути відображені на рахунках бухгалтерського обліку.

Кореспонденція рахунків, яка використовується бухгалтером при таких змінах (таблиця 2.2).

В умовах становлення та розвитку ринкових відносин підприємства можуть самостійно формувати свої фінансові ресурси, основними джерелами яких можуть виступати прибуток, кошти, отримані від продажу цінних паперів, пайові та інші внески акціонерів, юридичних та фізичних осіб, а також кредити та інші надходження, що не суперечать законодавству [28].

Таблиця 2.2.

Кореспонденція рахунків з обліку зареєстрованого капіталу

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція	
		Дебет	Кредит
Формування статутного капіталу при створенні підприємства			
1	Кошти від засновників до реєстрації підприємства у вигляді ТМЦ	20,22	46
2	Кошти від засновників до реєстрації підприємства у вигляді основних засобів	10	46
3	Кошти, внесені засновниками до реєстрації підприємства через банк	31	46
4	Вартість незавершених об'єктів капітальних вкладень, внесених засновниками до реєстрації підприємства	151	46
5	Вартість нематеріальних активів, внесених засновниками	12	46
6	Відображення статутного капіталу на момент реєстрації підприємства	46	40
Збільшення і зменшення статутного капіталу			
1	Збільшення статутного капіталу за рахунок додаткових внесків учасників	10,11,12, 20,22,26, 28,30,31	40
2	Збільшення статутного капіталу за рахунок прибутку	44	40
3	Сума, відшкодована засновнику у зв'язку з виходом з підприємства	40	10,11,12, 20,22,28,30, 31
4	Нарахована частка прибутку засновнику, що виходить з підприємства	40	44
5	Виплачені дивіденди засновнику, що виходить з підприємства	40	671

Джерело: [25].

2.2. Облік нерозподіленого прибутку (непокритого збитку).

Будь-яке підприємство має на меті отримання прибутку від своєї діяльності. І від його розміру залежить платоспроможність підприємства, виконання зобов'язань перед бюджетом і формування власного капіталу підприємства. Прибуток є найголовнішим показником ефективної діяльності підприємства, який може бути отриманий внаслідок основної, фінансової та інвестиційної діяльності [49].

Прибуток, який не був розподілений за звітний рік (або збиток, який не був погашений доходами) перераховується на рахунок 44 «Нерозподілений прибуток(непокритий збиток)». По кредиту рахунку відображають збільшення прибутку від усіх видів діяльності, а за по дебетом – збитки та використання прибутку. Нерозподілений прибуток являє собою складову частину власного капіталу, яка після виплати доходів власникам та створення резервного капіталу залишається у підприємства [26]. Розглянемо, які субрахунки має рахунок 44 «Нерозподілений прибуток(непокритий збиток)»(рис. 2.3.).

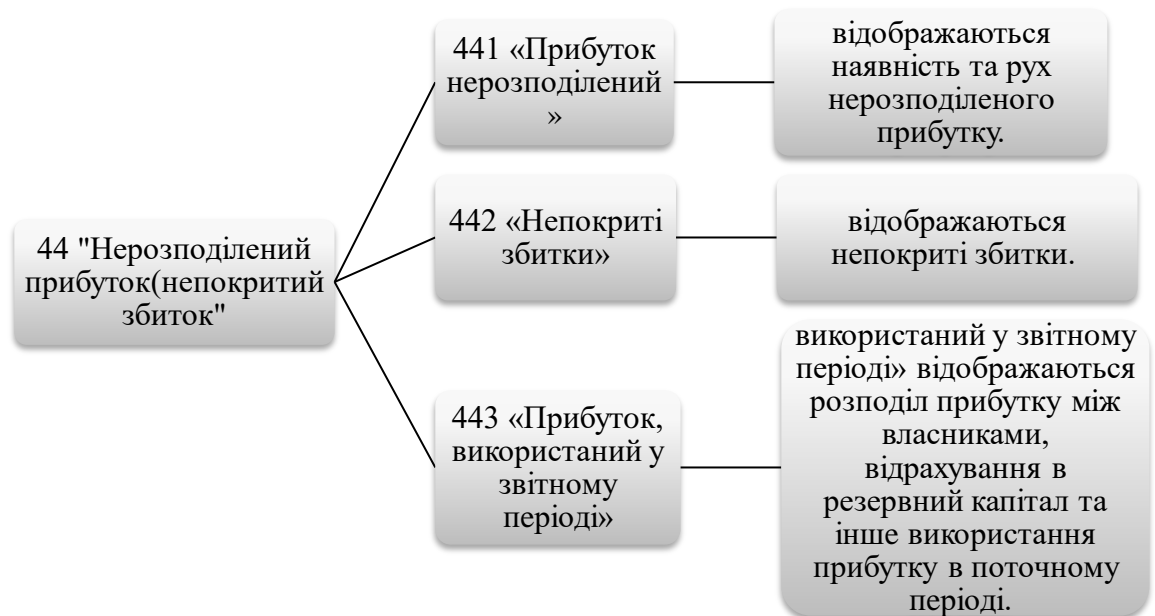

Рис. 2.3. Субрахунки рахунку 44 «Нерозподілений прибуток(непокритий збиток)»

Джерело: [24].

Розглянемо, які первинні документи використовуються для обліку операцій з нерозподіленим прибутком на рис. 2.4.

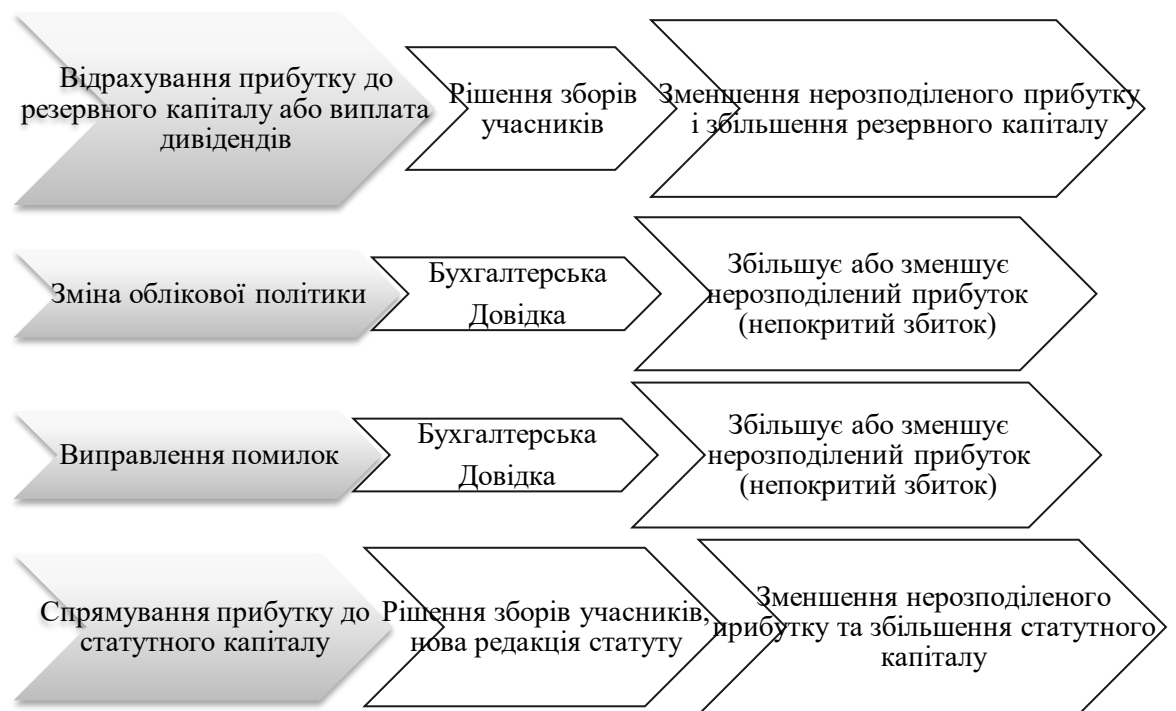

Рис. 2.4. Первинні документи з обліку операцій з нерозподіленим прибутком (непокритим збитком).

Джерело: [44].

Проаналізувавши рахунок 44 аналізованих підприємств бачимо, що нерозподілений прибуток займає найбільшу частку в структурі власного капіталу.

У ТОВ «Продовольча компанія» Зоря» збільшення нерозподіленого прибутку відбулося на 1645486 тис. грн.; ПСП «Еліта» на 6656,1 тис. грн.; ПрАт «Зернопродукт МХП» на 1981983 тис. грн.. Такий результат свідчить про ефективну роботу підприємств.

Кінцевий фінансовий результат підприємства визначається як різниця між різними видами доходів, які обліковуються за кредитом рахунку 79 і відповідно, витратами, які обліковуються за дебетом цього рахунку (рис. 2.5.) [28].

Сальдо рахунку 79 "Фінансові результати" при його закритті списується на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)».

На рахунку 44 ведеться облік нерозподілених прибутків чи непокритих збитків поточного та минулих років, а також використаного в поточному році прибутку. По кредиту рахунку відображається збільшення прибутку від усіх видів діяльності, по дебету – збитки та використання прибутку [25].

Виправлення помилок за минулий рік, що виявлені в поточному році, відповідно до П(С)БО 6 "Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах" відображається кореспонденцією рахунку 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)" з рахунками бухгалтерського обліку відповідних об'єктів класів 1-6 [27].

Рисунок 2.5. Порядок формування кінцевого фінансового результату
Джерело: [27].

Чистий прибуток визначається в кінці звітного періоду і відображається по дебету на рахунку 79 "Фінансові результати" і по кредиту рахунку 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)". Збиток по звітному балансу відображається по дебету рахунку 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)" і по кредиту рахунку 79 "Фінансові результати" (останній в будь-якому випадку закривається) [51].

Кредитове сальдо по рахунку 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті

збитки)" характеризує нерозподілений прибуток, а дебетове сальдо – непокритий збиток [51].

Збиток звітного року записується по дебету рахунку 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)", дебетове сальдо по цьому рахунку означає суму непокритого на даний момент збитку. Витрати, втрати і збитки, які обліковуються на цьому рахунку, а також суми податків з прибутку, які не перекривають прибуток, приєднуються до непокритих збитків [54].

Опрацюємо типові проведення в обліку нерозподіленого прибутку(непокритого збитку) в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Облік нерозподіленого прибутку (непокритого збитку)

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція	
		Дт	Кт
1	Відображено отриманий прибуток від господарської діяльності	79	441
2	Отримано збиток внаслідок господарської діяльності	442	79
3	Погашено суму непокритого збитку за рахунок прибутку	441	442
4	Погашено суму непокритого збитку за рахунок резервного капіталу	43	442
5	Зменшено суму непокритого збитку за рахунок додаткового капіталу	42	442
6	Використано прибуток на сплату дивідендів	443	671
7	За рахунок нерозподіленого прибутку здійснено відрахування до резервного капіталу	441	43

Джерело: [52].

Аналітичний облік до рахунку 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)" ведеться тільки по оборотах звітного року..

2.3. Облік інших видів капіталу

У ході підприємницької діяльності можуть збільшуватися розміри його активів за рахунок отримання нового майна або при збільшенні облікової

вартості уже існуючого. Для здійснення операцій щодо відображення такого майна використовують поняття «додатковий капітал» [25].

Для відображення у балансі підприємства додаткового капіталу користуються статтями додатково оплаченого капіталу і іншого додаткового капіталу [44].

Додатково оплачений капітал являє собою суму перевищення реалізації над номінальною вартістю випущених акцій, завдяки чому відбувається створення емісійного доходу [45].

Інший додатковий капітал є вартістю безоплатного отримання від фізичних або юридичних осіб підприємством активів, а також є сумою дооцінки необоротних активів підприємства [26].

Розглянемо, яким чином може утворюватися додатковий капітал(рис 2.6.).

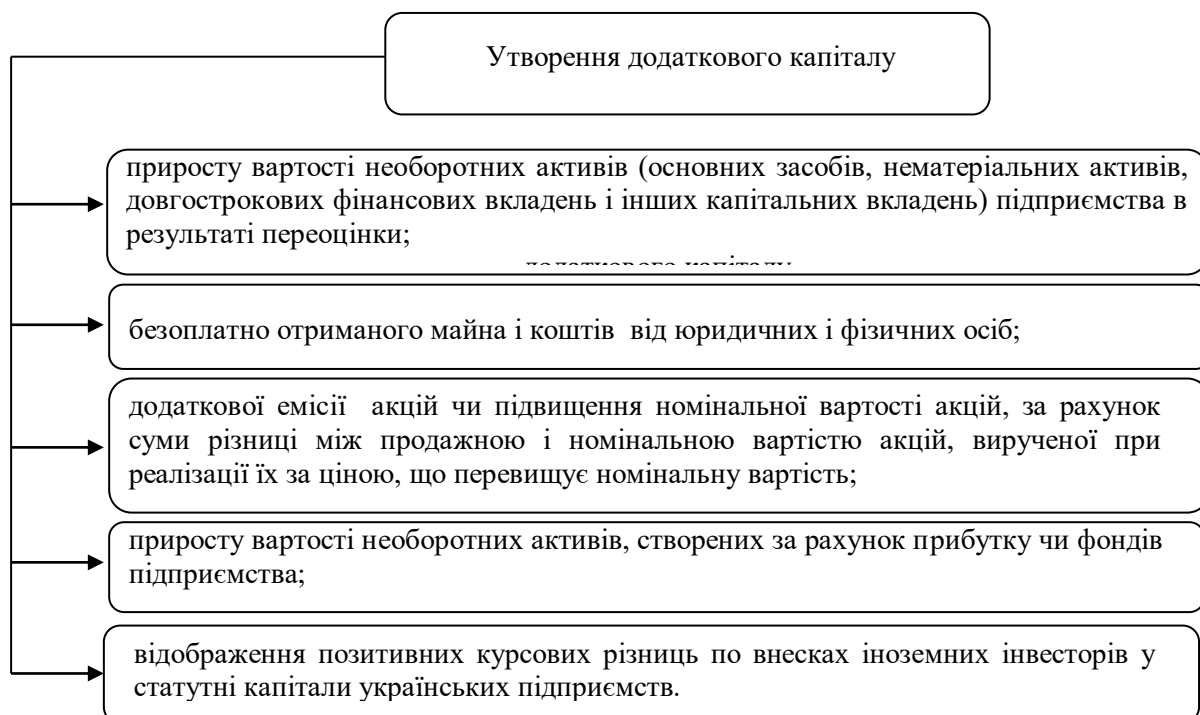

Рис. 2.6. Утворення додаткового капіталу

Джерело: [26].

Формування додаткового капіталу не обмежується тільки вище перерахованими причинами. Включення до складу додаткового капіталу, його використання вирішується власниками підприємства і відображаються у

відповідних положеннях, що є затвердженими протоколом загальних зборів засновників і які є закріпленими у наказі про облікову політику [44].

Розглянемо, в яких цілях може використовуватися додатковий капітал (рис 2.7).

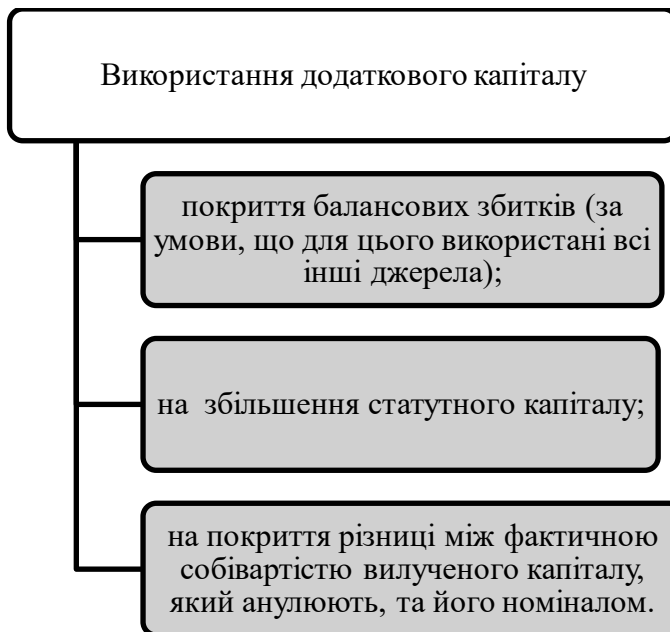

Рис. 2.6. Використання додаткового капіталу.

Джерело: [44].

Зміни, які відбуваються у складі додаткового капіталу мають бути документально відображені на рис. 2.7.

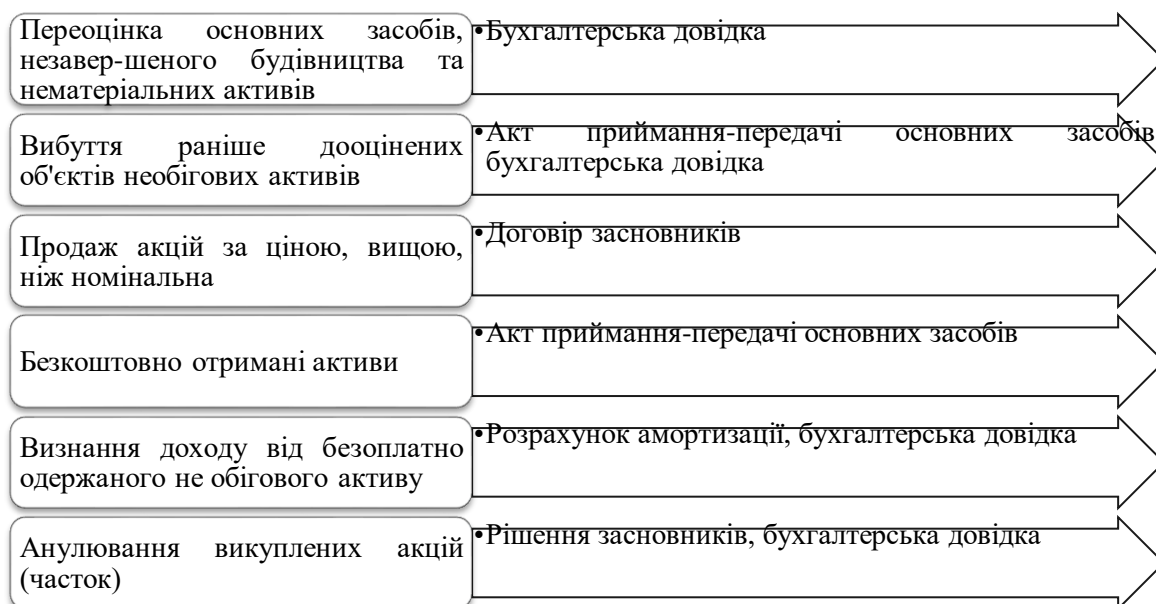

Рис. 2.7. Первинні документи з обліку операцій з додатковим капіталом

Джерело: [4].

Власний капітал, який збільшений за рахунок доходів, що співвідноситься з додатковим капіталом, не впливає на фінансовий результат звітного періоду. Доходи, що не відносяться до фінансового результату, беруться до уваги під час розрахунках у податковому обліку, тобто, доходи, які відносять до додаткового капіталу, приєднують до прибутку, що підлягає оподаткуванню [13].

Для цілей обліку додаткового капіталу використовується рахунок 42 «Додатковий капітал», в якому а кредитом відображають його збільшення, а за дебетом - зменшення [16].

Розглянемо детальніше субрахунки рахунку 42 на рис. 2.8

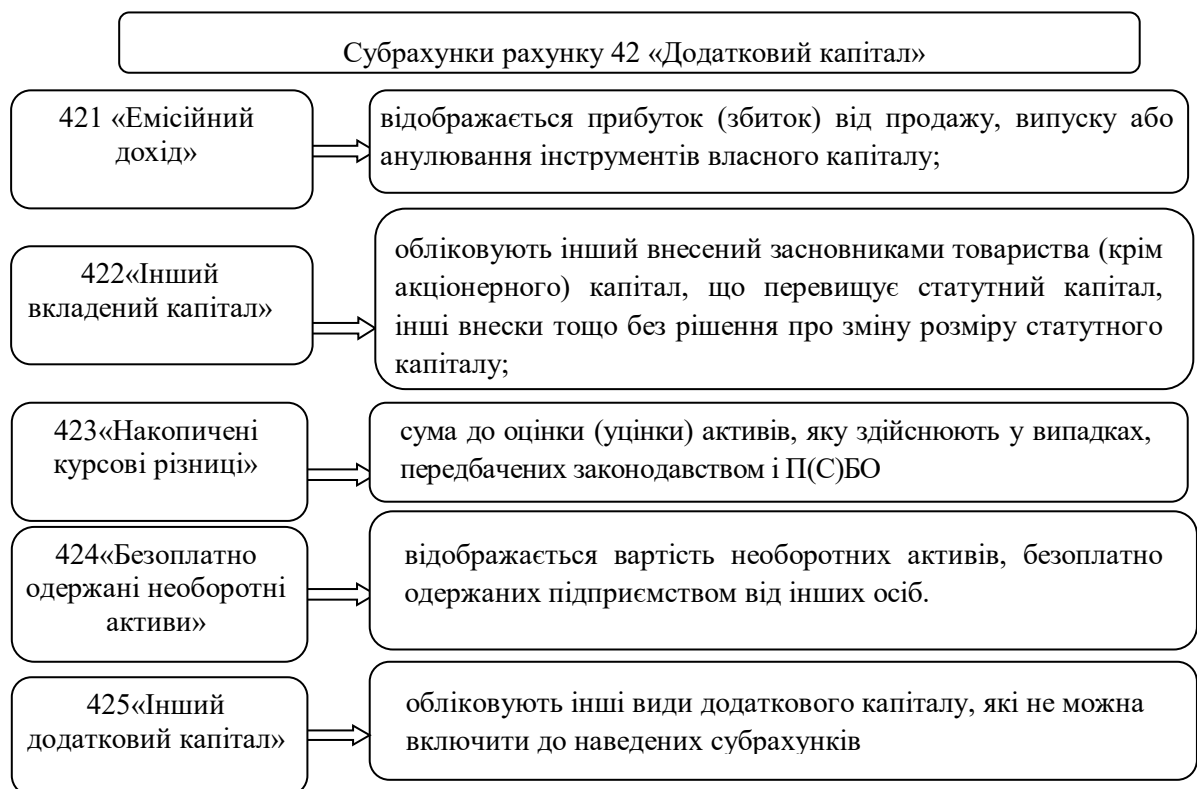

Рис. 2.8. Субрахунки рахунку 42 «Додатковий капітал»

Джерело: [16].

Коли підприємство отримує необоротні активи то додатковий капітал збільшується на суму справедливої вартості, оприбуткованої на балансі підприємства [15].

На одному з аналізованих підприємств, а саме ТОВ «Продовольча компанія» Зоря» взагалі відсутній додатковий капітал.

Сума додаткового капіталу ПСП «Еліта» протягом 2013-2016 рр. не змінювалася і становить 1793 тис. грн.

На ПрАТ«Зернопродукт МХП» відбулося значне збільшення додаткового капіталу на 1065087 тис. грн., що показує, що відбулася дооцінка необоротних активів підприємства.

Розглянемо облік операцій, які пов'язані з змінами у складі додаткового капіталу в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Кореспонденція рахунків з обліку додаткового капіталу

№ п/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	Відображено додаткові внески засновників підприємства без рішення про збільшення статутного капіталу підприємства: грошовими коштами; основними засобами; нематеріальними активами; товарно-матеріальні цінності.	30,31,10,12 20,22	422
2	Відображено дооцінку основних засобів	10	423
3	Здійснено уцінку товарно-матеріальних цінностей	423	20,22
4	До складу основних засобів зараховано безоплатно отримані основні засоби за їх справедливою вартістю	10,12	424
4 а.	Нарахований знос по безоплатно отриманих основних засобах	23,91,92, 93	131
4 б.	Відображаємо дохід пропорційно сумі нарахованого зносу	424	745

Джерело: [23].

Ведення аналітичного обліку здійснюється за його видами. Для цього використовується відомість 7.1, де накопичуються аналітичні дані про наявність і рух додаткового капіталу протягом звітного періоду. В кінці місяця кредитові обороти по рахунку з відомості 7.1 переносяться до Журналу 7 с.-г.[51].

На балансі підприємства до 2013 року виділявся окремо рахунок «Інший

додатковий капітал» на якому відображалась дооцінка основних засобів, їх індексація, дооцінка нематеріальних активів, одержання у безкоштовному порядку різних активів від сторонніх організацій та фізичних осіб тощо [3].

З 2013 р. введена в дію така стаття балансу, як «Капітал у дооцінках», на якому відображатиметься інформація про дооцінку (уцінку) необоротних активів і фінансових інструментів, які відповідно за НП(С)БО 1 відображаються у складі власного капіталу, але розкриватимуться не у звіті про власний капітал, як раніше, а у звіті про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) (форма 2)) [44].

Рахунок 41 «Капітал у дооцінках» призначено для обліку і узагальнення інформації про дооцінки (уцінки) необоротних активів і фінансових інструментів, які відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку відображаються у складі власного капіталу і розкриваються у звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід). Залишок на цьому рахунку зменшується у разі уцінки та вибуття зазначених активів, зменшення їх корисності тощо [25].

Капітал у дооцінках формується у кредитних спілках, житлово-будівельних кооперативах, колективних сільськогосподарських підприємствах, членами яких можуть бути як фізичні, так і юридичні особи [33].

Джерелами формування капіталу у дооцінках є обов'язкові та додаткові внески членів спілок у грошовій чи майновій формі.

Формування Капіталу у дооцінках має такі особливості:

- по-перше, на законодавчому рівні не визначено мінімальний розмір та порядок формування пайового капіталу у дооцінках;
- по-друге, розмір капіталу у дооцінках за необхідності може змінюватися без внесення відповідних змін до установчих документів [35].

Аналітичний облік капіталу у дооцінках ведеться персоніфіковано у розрізі кожного пайовика за видами внесків (обов'язкових і додаткових) [25].

З аналізованих підприємств капітал у дооцінках є тільки на ТОВ «Продовольча компанія» Зоря», який становить 1288 тис. грн.

Розглянемо, які субрахунки має рахнок 41 на рис. 2.9.

Рис.2.9. Субрахунки рахунку 41 «Капітал у дооцінках»

Джерело: [25].

Порядок відображення інформації про формування та зміни капіталу у дооцінках у системі рахунків бухгалтерського обліку наведено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

Кореспонденція рахунків (субрахунків) з обліку формування та змін Капіталу у дооцінках

№ з /п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків, субрахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
Формування Капіталу у дооцінках			
1	Відображено внески членів товариства до Капіталу у дооцінках:		
	– необоротними активами	10; 11; 12	41
	– запасами	20, 28	41

	– грошовими коштами	30; 31	41
2	Відображено формування пайового капіталу за		

Продовження таблиці 2.5.

1	2	3	4
	рахунок:		
	додаткового капіталу	42	41
	нерозподіленого прибутку	443	41
Збільшення Капіталу у дооцінках			
1	Відображено збільшення пайового капіталу за рахунок:		
	– заробітної плати учасників товариства	66	41
	– реінвестування дивідендів	671	41
Зменшення Капіталу у дооцінках			
1	Відображено повернення учаснику товариства пайових внесків грошовими коштами	41	30, 31
2	Сформовано зареєстрований капітал за рахунок Капіталу у дооцінках	41	40
3	За рахунок Капіталу у дооцінках погашено непокритий збиток товариства	41	442
4	Зменшено розмір Капіталу у дооцінках на суму належних до повернення пайових внесків	41	672

Джерело: [33].

Аналітичний облік капіталу у дооцінках ведеться у Відомості № 7.4 с.-г. аналітичних даних рахунків 40,41,43,45,46; Синтетичний облік ведеться у журналі-ордері № 7с.г., якому відображають обороти за кредитом рахунків 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, у кореспонденції з дебетом інших рахунків та в Головній книзі [35].

Резервний капітал являє собою поєднання усіх складових капіталу, що можуть бути використані для непередбачуваних втрат у майбутньому, який сформований за рахунок частини(відрахувань) з чистого прибутку підприємства. Резерви забезпечують виконання однієї з функцій власного капіталу-захисної [41].

Відповідно до українського законодавства акціонерні товариства та товариства з обмеженою відповідальністю повинні мати страховий(резервний капітал, що не може бути меншим 25% статутного капіталу підприємства. Відповідно до установчих документів та законодавчих норм резервний капітал створюють за рахунок нерозподілених прибутків [39].

Якщо брати господарські товариства, то резервний капітал відображає той розмір збитку, який можливий у товариства, але щоб величина чистих активів підприємства не була меншою за величину статутного капіталу, що може призвести до необхідності його зменшення [41].

В балансі підприємства відображають інформацію про розміри статутного капіталу, що є важливим показником фінансової стійкості підприємства [40].

Якщо величина резервного капіталу є недостатньою для покриття непередбачуваних витрат та збитків, то це показує недостатню величину прибутку підприємства і зменшує інвестиційну привабливість підприємства на ринку [39].

Резервний капітал на ПСП «Еліта» протягом трьох років залишається незмінним, що показує відсутність у підприємства збитків та непередбачених витрат.

А от на ТОВ «Продовольча компанія» Зоря» та ПрАт«Зернопродукт МХП» резервний капітал взагалі відсутній. Відсутність резервного капіталу розглядається як фактор додаткового ризику вкладення коштів у підприємство, оскільки свідчить або про недостатність прибутку, або про використання резервного капіталу на покриття збитків.

Зміни, які відбуваються в резервному капіталі повинні обов'язково оформлятися документально. Розглянемо, які саме документи використовують для відображення інформації про резервний капітал (рис 2.10.) [28].

Рис.2.10. Первинні документи з обліку операцій з резервним капіталом

Джерело: [28.]

Для обліку резервного капіталу в Плані рахунків призначений рахунок 43 «Резервний капітал», за кредитом якого відображають створення, а по дебету - використання резервного капіталу [39].

Сальдо 43 рахунку показує залишок резервного капіталу на кінець звітного періоду.

Розглянемо типову кореспонденцію рахунків для відображення в обліку резервного капіталу в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6.

Кореспонденція рахунків з обліку резервного капіталу

№ п/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	Збільшення зареєстрованого капіталу за рахунок резервного капіталу	43	40
2	Погашення непокритих збитків минулих років за рахунок резервного капіталу	43	44
3	Створено резервний капітал за рахунок додаткового капіталу	42	43
4	Створено резервний капітал за рахунок прибутку звітного року	44	43
5	Списано непокриті збитки за рахунок коштів резервного капіталу	43	442

Джерело: [39].

Ведення аналітичного обліку резервного капіталу відбувається за напрямками використання та його видами у Відомості № 7.4 с.- г. аналітичних даних рахунків 40,41,43,45,46; Синтетичний облік ведеться у журналі-ордері № 7с.г., якому відображають обороти за кредитом рахунків 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, у кореспонденції з дебетом інших рахунків та в Головній книзі [41].

Матеріальні та грошові внески учасників є джерелом, яке формує статутний капітал підприємства. Неоплачений капітал – це заборгованість учасників(засновників) за внесками до статутного капіталу. Майнові внески учасників повинні бути зазначені в засновницьких документах підприємства [33].

Для ведення бухгалтерського обліку неоплаченого капітал використовують рахунок 46 «Неоплачений капітал», по дебету якого відображають заборгованість засновників за внесками до статутного капіталу, за кредитом-погашення заборгованостей [24].

На аналізованих підприємствах відсутній неоплачений капітал.

Розглянемо типову кореспонденцію по операціях з неоплаченим капіталом в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7.

Типова кореспонденція рахунків з неоплаченим капіталом

№ п.п.	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1	Фактичне внесення коштів засновниками залежно від того, надійшли кошти готівкою чи в безготівковому порядку	30 "Готівка"; 31 "Рахунки в банках"	46"Неоплачений капітал"
2	Надходження від засновників основних засобів чи <u>товарно-матеріальних цінностей</u>	10"Основні засоби"; 20 "Виробничі запаси"	46"Неоплачений капітал"

Джерело: [28].

Важливим моментом є визначення реальної оцінки внесків учасників за допомогою товарно-матеріальних цінностей або основних засобів, так як часто спостерігається завищення їхньої вартості. Повинні бути підтверджуючі документи(накладні , чеки) по придбанню того чи іншого майна [44].

Заборгованість учасників(засновників) в балансі відображають в дужках і віднімають від власного капіталу при визначенні його підсумку [74].

Ведення аналітичного обліку неоплаченого капіталу ведуть по видах розміщених неоплачених акцій та по кожному засновнику(учаснику) підприємства [85].

Вилучений капітал є фактичною собівартістю акцій власної емісії, що є викупленими підприємством у своїх акціонерів.

Для майбутнього перепродажу, анулювання, поширення серед працівників акціонерним товариством можуть бути викуплені в акціонера акції, які ним оплачені, лише за сумами, що перевищують їх статутний капітал.

Ці акції повинні бути анульовані або реалізовані протягом терміну, який не більший одного року [78].

Для ведення бухгалтерського обліку вилученого капіталу використовують рахунок 45 «Вилучений капітал», за дебетом якого йде відображення фактичної вартості акцій власної емісії, що є викупленими акціонерним товариством у акціонерів, а по кредиту - вартість перепроданих або анульованих акцій [24].

Розглянемо, які субрахунки використовують для ведення обліку вилученого капіталу на рис. 2.11.

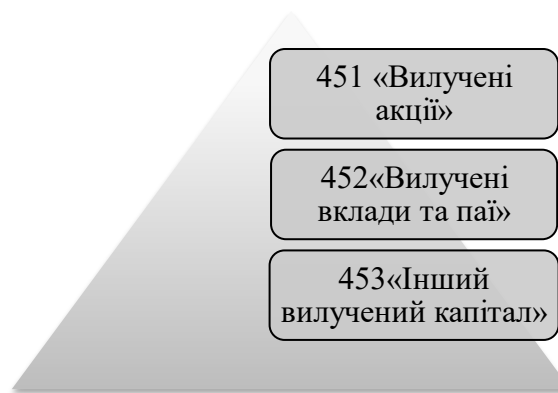

Рис. 2.11. Субрахунки рахунку 45 «Вилучений капітал»

Джерел: [24].

Розглянемо типову кореспонденцію рахунків з обліку вилученого капіталу в таблиці. 2.8.

Таблиця 2.8.

Типова кореспонденція операції з обліку вилученого капіталу

№ п.п.	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1	2	3	4
Облік вилучених акцій			
1	Викуплено акції у акціонерів товариства	451 "Викуплені акції"	30 "Готівка"; 31 "Рахунки в банках"
2	Акціонерним товариством здійснено анулювання акцій	40 "Зареєстрований капітал"	451 "Викуплені акції"
3	Списано за рахунок додаткового капіталу різницю викупної і номінальної вартості анульованих акцій	421 "Емісійний дохід"	451 "Викуплені акції"
4	Реалізовано підприємством акції	30 "Каса"; 31 "Рахунки в банках"	451 "Викуплені акції"
5	Списано за рахунок додаткового капіталу різницю викупної і продажної вартості реалізованих акцій	421 "Емісійний дохід"	451 "Викуплені акції"

Продовження таблиці 2.8.

1	2	3	4
<u>Облік вилучених вкладів і паїв</u>			
1	Відображено заборгованість підприємства перед одним із пайовиків (вкладників), який прийняв рішення про вихід із складу учасників	452"Вилучені вклади і паї"	672"Розрахунки за іншими виплатами"
		40"Зареєстрований капітал"	452"Вилучені вклади і паї"
<u>Облік іншого вилученого капіталу</u>			
1	Відображено вилучення капіталу засновника підприємства при його виході з складу учасників (крім акцій, паїв і вкладів)	453 "Інший вилучений капітал"	672"Розрахунки за іншими виплатами"
		40 "Зареєстрований капітал"	453 "Інший вилучений капітал"

Джерело: [24.]

На аналізованих підприємствах відсутній вилучений капітал.

Ведення аналітичного обліку відбувається за видами акції(паїв, вкладів) та іншого вилученого капіталу.

Отже, як бачимо, що від правильності ведення обліку власного капіталу залежить точність інформації, на основі якої приймаються подальші управлінські рішення.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

3.1. Удосконалення методики обліку власного капіталу

Власний капітал є найважливішим показником, який характеризує фінансовий стан підприємства. Джерелом, де акумулюється і систематизується необхідна інформація є бухгалтерський облік.

Великий спектр організаційно-правових форм підприємств, де спостерігаються відмінності у відносинах власності, регулюванні майнових питань, зумовлює особливості обліку власного капіталу та відображення цієї інформації у фінансовій звітності. Розкриття цих особливостей та методичне забезпечення обліку власного капіталу в підприємствах сприятиме підвищенню повноти та достовірності інформації про їх фінансово-майновий стан у фінансовій звітності, що дозволить користувачам звітності приймати обґрунтовані та виважені управлінські рішення. Тому на сучасному етапі діяльності підприємств виняткове значення мають вдосконалення методики обліку формування відносин власності та власного капіталу [78].

Досить важливим є питання структури власного капіталу, відображення його змін на аналітичних рахунках бухгалтерського обліку та у звітності.

Удосконалення обліку власного капіталу насамперед зумовлено неточностями типових кореспонденцій рахунків, запропонованих методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку щодо операцій з формування статутного капіталу в акціонерних товариствах, зокрема його формування та нарахування дивідендів. Виходячи з цього, пропонується ведення аналітичного обліку за рахунком 671 "Розрахунки за нарахованими дивідендами": 6711 "Розрахунки за нарахованими дивідендами резидентам" і 6712 "Розрахунки за нарахованими дивідендами нерезидентам", якщо на підприємстві є акціонери резиденти та нерезиденти. Для підприємств, акціонерами яких є лише резиденти, пропонуються наступні розрізи аналітики: 6711 "Розрахунки за нарахованими дивідендами за привілейованими акціями", 6712 "Розрахунки за

нарахованими дивідендами за простими акціями" [49].

Якщо в акціонерному товаристві випускають акції іменні та на пред'явника: 67111 "Розрахунки за нарахованими дивідендами за іменними привілейованими акціями", 67112 "Розрахунки за нарахованими дивідендами за привілейованими акціями на пред'явника", 67121 "Розрахунки за нарахованими дивідендами за простими іменними акціями", 67122 "Розрахунки за нарахованими дивідендами за простими акціями на пред'явника" [27].

Сучасні вимоги швидкості та своєчасності надання інформації призводять до комп'ютеризації фінансового та управлінського обліку і аналізу власного капіталу. Застосування комп'ютерних технологій у бухгалтерському обліку значно підвищує продуктивність праці бухгалтерів. Однак під час організації бухгалтерського обліку власного капіталу на підприємстві виникає питання про потребу впровадження комп'ютерних систем бухгалтерського обліку (КСБО) [2].

Організація бухгалтерського обліку потребує певних передумов, серед яких здебільшого виділяють чотири основні [5]:

1. Ретельне вивчення технології виробництва.
2. Висока кваліфікація головного бухгалтера.
3. Наявність грошових коштів для інвестицій у створення та експлуатацію інформаційної системи (80 % невдалих спроб у комп'ютеризації обліку зумовлені відсутністю коштів).

4. Зацікавленість директора і головного бухгалтера підприємства у впровадженні інформаційних систем (на шляху комп'ютеризації обліку, як показують дослідження, через незацікавленість керівництва зазнали невдач близько 20 % підприємств) [8].

Основні відмінності при роботі з бухгалтерськими рахунками в комп'ютерних програмах полягають в наступному:

- існує можливість одночасного ведення обліку в декількох планах рахунків;
- значно розширено можливості аналітичного обліку. При організації

комп'ютерної форми обліку в акціонерних товариствах та товариствах з обмеженою відповідальністю особливість полягає у правильній організації аналітичного обліку складових власного капіталу, зокрема, статутного (акціонерного) капіталу — за видами акцій (простими, привілейованими; іменними, на пред'явника), за акціонерами, засновниками, внесками в національній та іноземній валютах тощо [84].

Отже, при комп'ютеризації обліку власного капіталу слід обов'язково вести аналітичний облік за допомогою довідника "Засновники" або іншого створеного довідника. В довіднику відкриваються субрахунки на кожного засновника; Д 461 К 40 — відображено заборгованість по внесках засновників-резидентів (в національній валюті); Д 462 К 40 — відображено заборгованість по внесках засновників-нерезидентів (в іноземній валюті); Д 4611 К 40, Д 4621 К 40 — безпосередньо ведення аналітичного обліку в межах субрахунку тощо; Д 10 К 4611, Д30 К4621 — на суму погашення заборгованостей по внесках до статутного капіталу [44].

Зробивши "Аналіз рахунку", маємо інформацію про оголошений капітал і погашення заборгованостей засновників по внесках до статутного капіталу. Для щорічних відрахувань до резервного капіталу можна розробити шаблон "Типові операції", де передбачити відрахування 5% від нерозподіленого прибутку. Для визначення прибутку програмою передбачено також автоматичне підраховування прибутку [45].

Вищенаведені пропозиції організації автоматизованої обробки інформації з обліку власного капіталу забезпечують вдосконалення методології процесу обліку власного капіталу. Основними цілями збільшення статутного капіталу є мобілізація фінансових ресурсів для виконання виробничо-технічного характеру, модернізації існуючих потужностей, переобладнання чи розширення виробництва; збільшення частки капіталу, у межах якої власники підприємства відповідають за його зобов'язаннями перед кредиторами, спрямоване на підвищення кредитоспроможності та суб'єкта господарювання та його фінансової стійкості; поліпшення ліквідності та платоспроможності

підприємства (збільшення капіталу пов'язане, як правило, із залученням додаткових грошових ресурсів) [81].

Статутний капітал, як правило, збільшують, щоб мобілізувати фінансові ресурси й підвищити фінансову стійкість підприємства. Ще один важливий мотив — збільшення капіталу, за яким власники несуть відповідальність перед кредиторами, завдяки чому підвищується кредитоспроможність підприємства. Серед інших чинників, що зумовлюють збільшення статутного капіталу, слід назвати зниження ринкової ціни акцій. Ефекту зниження курсу можна досягти і без збільшення номінального капіталу, зменшивши номінальну вартість акцій, а також збільшивши їх кількість [24].

Статутний капітал збільшують трьома методами: збільшення кількості акцій існуючої номінальної вартості, збільшенням номінальної вартості акцій, обміном облігацій на акції. Збільшення кількості акцій існуючої номінальної вартості. У такому разі статутний фонд підприємства зростає за рахунок трьох джерел додаткових внесків учасників та засновників; дивідендів (реінвестиції прибутку); індексації основних фондів [47].

Зрозуміло, реальний приплив фінансових ресурсів на підприємство відбувається лише в разі здійснення додаткових внесків інвесторів в обмін на корпоративні права суб'єкта господарювання. Ця операція пов'язана з додатковою емісією таких прав [10].

Збільшення номінальної вартості корпоративних прав. У такому разі акції попередніх випусків обмінюють на акції нової номінальної вартості відповідно до кількості акцій, якими володіє акціонер. Збільшення статутного фонду акціонерного товариства збільшенням номінальної вартості акцій є підставою для анулювання реєстрації попередніх випусків акцій. Тому потрібно зареєструвати випуск акцій нової номінальної вартості [10].

Можна вжити наступних заходів з метою покращення використання власних коштів [12]:

— спрямування частини чистого прибутку безпосередньо на приріст статутного фонду для підвищення нормативу;

— продаж (реалізація) об'єктів основних засобів (зайвих, недовантажених, морально застарілих) і використання одержаних коштів (або бодай їх частин) на поповнення фонду власних коштів;

— вжити заходів щодо партнерських відносин з комерційними банками і збільшення на цій основі обсягу короткотермінових кредитів у своєму господарському обороті;

— розширення практики розрахунків на умовах попередньої оплати (перерахування авансів) тощо;

— потрібно визначити правильні пропорції розподілу свого капіталу між фондами основних та оборотних коштів та забезпечити, щоб ці кошти вкладалися в відповідні активи з найбільшою віддачею [12].

Таким чином, класифікація власного капіталу за зонами фінансової стійкості в найбільш загальному вигляді дає уяву про фінансовий стан підприємства.

Отож, підприємству потрібно вживати всіх вищеперелічених і інших заходів для того, щоб підвищити ефективність використання власного капіталу і знаходитися в зоні фінансової стійкості, за якої все майно підприємства поступово стає власним, а позичковий капітал має надійні джерела покриття [4].

У бухгалтерському обліку категорія власного капіталу є найбільш неоднозначною, а тому дискусійною. У зв'язку з цим у статті запропоновано використовувати узагальнене визначення терміна "власний капітал" в якості об'єкта обліку, як сукупності цінностей, що відображають обсяг прав та інтересів власників, вартісна оцінка яких розраховується як різниця між загальною сумою активів і зобов'язань підприємства [8].

Обгрунтовано рекомендації з удосконалення його обліку, впровадження яких забезпечить ефективний контроль за формуванням власного капіталу і дотриманням концепції його збереження [15].

Також розроблена система додаткових субрахунків та внесені зміни до синтетичних рахунків з обліку складових власного капіталу. Крім цього,

розкрито сутність щодо застосування комп'ютерних технологій у бухгалтерському обліку, яке значно підвищує продуктивність праці бухгалтерів. Перспективами подальших розвідок у даному напрямі є розробка вдосконаленої методології організації бухгалтерського обліку власного капіталу та відображення його змін у звітності.

3.2. Відображення інформації про власний капітал у облікових регістрах та фінансовій звітності

Підприємства, які використовують журнально-ордерну форму ведення бухгалтерського обліку капіталу, зобов'язань, цільових надходжень і фінансування, страхових резервів відображають у Журналі-ордері № 7 с.-г., до якого відносять аналітичні відомості [24]:

- 7.1 с.-г. – відомість аналітичних даних по рахунку 42 «Додатковий капітал»;

- 7.2 с.-г. – відомість аналітичних даних по рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»;

- 7.4 с.-г. – відомість аналітичних даних по інших рахунках обліку власного капіталу: 40,41,43,45,46 [24].

Він відображає операції щодо змін у складі власного капіталу, по нарахуванню і витрачання коштів цільового фінансування, забезпечень. А вищевказані відомості є накопиченням аналітичних даних за період з поточного року [26].

На підставі первинних документів або підсумків відомостей аналітичного обліку здійснюються записи до Журналу-ордера 7 с.-г [29].

Дані з рахунків 40-46 відображають у Журналі-ордері 7 с.-г. підсумками за місяць дебетових і кредитових оборотів, а також сальдо у розрізі статей аналітичного обліку за зазначеними рахунками [29].

Розглянемо в таблиці 3.1. реєстри журнально-ордерної форми обліку власного капіталу підприємства.

Таблиця 3.1.

Регістри журнально-ордерної форми обліку, для обліку власного капіталу підприємства

Номери		Назва і призначення реєстрів
Журналів	Відомостей	
Облік власного капіталу		
7 с.-г.		Журнал-ордер 7 с.-г. по кредиту рахунків: 40 «Зареєстрований капітал» 41 «Капітал у дооцінках» 42 «Додатковий капітал» 43 «Резервний капітал» 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» 45 «Вилучений капітал» 46 «Неоплачений капітал»
	7.1 с.-г.	Відомість аналітичних даних по рахунку 42 «Додатковий капітал»
	7.2 с.-г.	Відомість аналітичних даних по рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»
	7.4 с.-г.	Відомість аналітичних даних по інших рахунках обліку власного капіталу: 40, 41, 43, 45, 46

Джерело: [29].

Розглянемо на рис. 3.1. будову журналу 7с.-г.

Рис. 3.1. Будова журналу 7 с.-г.

Джерело: [47].

Розглянемо, в яких саме формах звітності відображають інформацію про

наявність та рух власного капіталу рис. 3.2.

Рис. 3.2.. Відображення інформації про капітал у звітності

Джерело: [75].

Інформація, яку відображають у фінансовій звітності за звітний період, повинна бути реальною, щоб можна було оцінити її користувачами, для прийняття відповідних управлінських рішень у майбутньому [23].

Відповідно до П(С)БО та законодавчих норм України підприємствами постійно здійснюються регулювання складових власного капіталу.

Склад власного капіталу відображають у першому розділі пасиву Балансу (ф. №1), де відображені всі його складові [24].

Для заповнення першого розділу пасиву Балансу (графа 3) використовують дані на початок звітного періоду із попереднього року, а на кінець періоду (графа 4) - за сальдо синтетичних рахунків Головної книги за журнальною формою обліку або ж з оборотно-сальдової відомості за синтетичними рахунками при інших формах обліку [24].

Відображення власного капіталу в Балансі відбувається одночасно з відображенням зобов'язань або активів, що призводять до його зміни [27].

Будь-які зміни власного капіталу, які відбулися протягом звітного періоду, повинні бути проаналізованими власниками, зацікавленими особами (інвестори, кредитори, державні органи) для прийняття відповідних рішень [31].

Але важлива інформація не тільки про зміни у власного капіталу, але й джерела їх утворення. Проте дані, що відображаються у Балансі, не містять причин змін окремих складових власного капіталу [77].

Для цього передбачили окрему форму звітності підприємства - Звіт про власний капітал (форма № 4), при складанні якої керуються НП(С)БО 1. Це положення розкривається зміст і форма звіту про власний капітал, а також загальні вимоги розкриття його статей підприємств усіх форм власності [69].

Будь-які зміни чи коригування, що впливають на власний капітал повинні бути відображені в розгорнутому вигляді у звіті про власний капітал [24].

Баланс та Звіт про фінансові результати мають взаємозв'язок з Звітом про власний капітал, ажже для того, щоб сформувані Звіт про власний капітал необхідні мати дані зазначених форм звітності.

Мета складання звіту про власний капітал - розкриття інформації про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду (рис. 3.3.) [24].

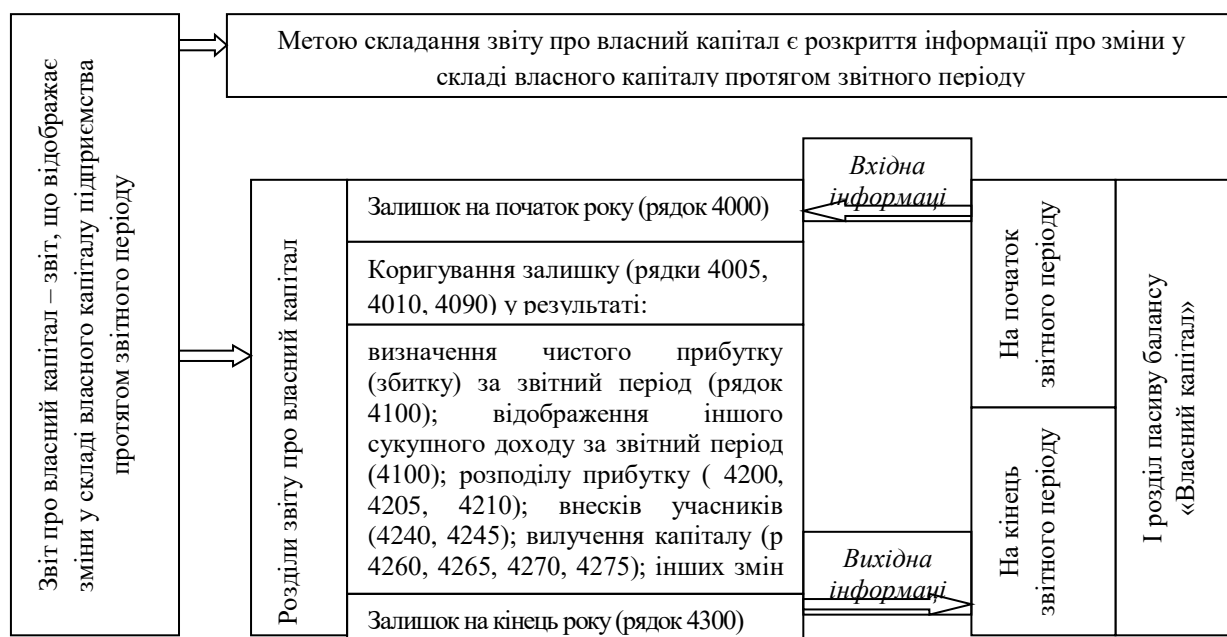

Рисунок 3.2. Мета складання Звіту про власний капітал та його взаємозв'язок з Балансом (Звітом про фінансовий стан)

Джерело: [24].

Для того, щоб провести порівняльний аналіз підприємства необхідно додати до річного звіту звіт про власний капітал за попередні роки.

Розглянемо завіт про власний капітал ПСП «Еліта» за 2016 р.(таблиця 3.2.)

Таблиця 3.2.

Звіт про власний капітал ПСП «Еліта» за 2016 р.

Стаття	Код рядка	Зареєстрований (пайовий) Капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Залишок на початок року	4000	8		1793	2477	2993			11161
Коригування: Зміна облікової політики	4005								
Виправлення Помилки	4010								
Інші зміни	4090								
Скоригований залишок на початок року	4095	8		1793	2477	2993			11161
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	4100								
Разом змін у капіталі	4295								2766
Залишок на кінець року	4300	8		1793	2477	2993			11161

У звіті про власний капітал розкриваються причини, що впливали на структуру та величину власного капіталу протягом року. Їх групують за однорідними статтями і розміщують по горизонталі звіту, а по вертикалі-види власного капіталу [81].

На ПСП «Еліта» у примітках до річної фінансової звітності відображають призначення та умови використання всіх елементів власного капіталу(окрім статутного).

У них наводиться інформація про (рис. 3.3.):

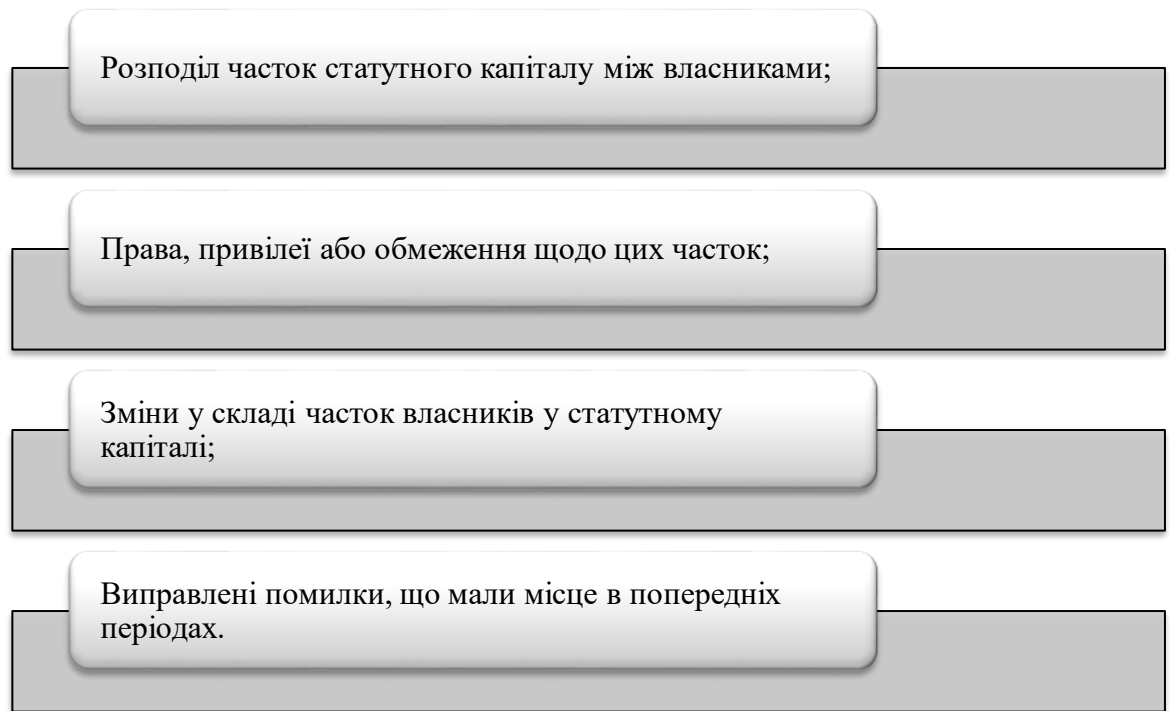

Рис. 3.3. Інформація, яка відображається у примітках до річної фінансової звітності.

Джерело: [сформовано автором самостійно].

Примітки відображають інформацію не про всі події, які відбувалися протягом звітного періоду, а тільки ті, які мають суттєвий вплив, а саме:

- події, що стосуються звітного періоду і які надають додаткову інформацію про обставини, що існували на доту Балансу;
- події, які хоч і не стосуються звітного періоду, але містять важливу інформацію про обставини, що виникли після дати Балансу [24].

Розглянемо, які джерела даних використовуються на підприємстві для управління власним капіталом на рис. 3.4.

У практичній діяльності бухгалтерів нерідко виникають питання, щодо відображення у Звіті про власний капітал господарських операцій, що впливають на власний капітал. На сьогодні немає чітких методичних рекомендацій, щодо відображення таких операцій [45].

Є багато підприємств, які не мають управлінської звітності стосовно представленого в ній власного капіталу. Її розробка сприятиме забезпеченню ефективної дивідендної та облікової політики [28].

Рис 3.4. Характеристики джерел даних для управління власним капіталом
Джерело: [28].

Основні передумови, що спонукають до формування форм управлінської звітності для представлення інформації про власний капітал і його складові (рис. 3.5.).

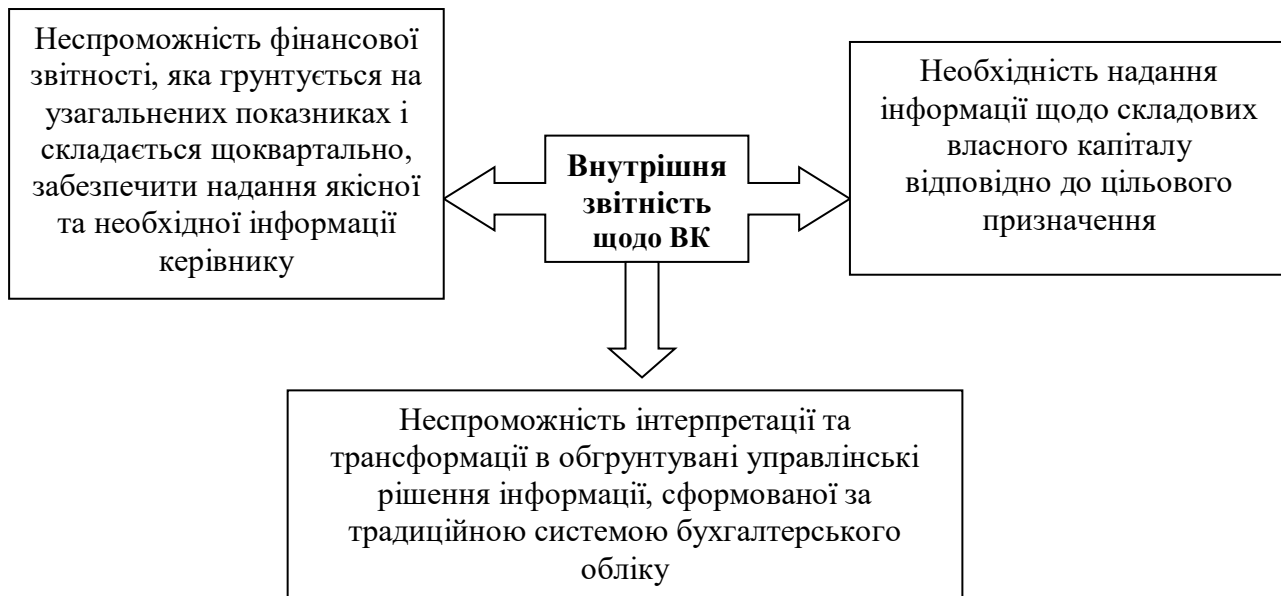

Рис. 3.5. Передумови, що зумовлюють складання внутрішньої звітності щодо складових власного капіталу

Джерело: [24].

Отже, з вищезазначеного видно, що для підприємства є важливим розробка окремої форми внутрішньої звітності, що надасть можливість забезпечити якісний рівень аналітичності для потреб прийняття ефективних рішень щодо формування зміни складових ВК, забезпечити контролю за своєчасністю розрахунків з учасниками, та документальним супроводом даних змінних.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Функціонування будь-яких організаційно-правових форм підприємств вимагає від її власників створення надійної матеріальної бази у вигляді власного капіталу. Використання нових методів та засобів конкурентної боротьби, сучасних технологій для модернізації робочого місця фахівців різних ланок управління можливе лише при фінансовій підтримці з боку власників. Створення, підтримка та розвиток підприємства є залежним від власного та позикового капіталу. Власний капітал є ключовою ланкою у побудові та розширенні взаємозв'язків з внутрішнім та зовнішнім середовищем функціонування господарських структур [14].

За результатами дослідження особливостей формування та обліку власного капіталу підприємств різних організаційно-правових форм можна зробити наступні висновки:

1. Написання випускної кваліфікаційної роботи відбувалося із використанням даних товариства з обмеженою відповідальністю «Продовольча компанія» Зоря»; приватного сільськогосподарського підприємства «Еліта» та приватного акціонерного товариства «Зернопродукт МХП» за 2013-2016 р.

2. Вважаємо, що визначення власного капіталу слід удосконалити та пропонуємо наступне визначення: власний капітал - це частина активів підприємства, необтяжена зобов'язаннями, інвестована власником в господарську діяльність з метою одержання прибутку та реалізації своїх прав, накопичується в ході діяльності економічного суб'єкта та використовується власником на власний розсуд та відповідно до діючого законодавства.

3. На підставі виконаного огляду законодавчо-нормативних актів та спеціальних літературних джерел встановили, що проблематика обліку власного капіталу широко у них розкривається, що підтверджує ще раз актуальність обраного дослідження. Наявність значної кількості напрацювань у напрямку модернізації обліку власного капіталу дозволить суттєво поліпшити якість управління власним капіталом підприємства.

4. При огляді різновидів організаційно-правових форм господарювання у Вінницькій області виявили, що найбільша кількість товариств з обмеженою відповідальністю і приватних підприємств.

5. Деталізовано особливості формування власного капіталу на підприємствах таких організаційно-правових форм: товариства з обмеженою відповідальністю, приватного сільськогосподарського товариства та приватного акціонерного товариства.

6. Було розглянуто особливості обліку усіх видів власного капіталу та відображення їх у фінансовій звітності.

7. Запропоновано вести аналітичний облік за рахунком 671 "Розрахунки за нарахованими дивідендами" для акціонерних товариств.

8. Зазначено важливість розробки окремої форми внутрішньої звітності, що надасть можливість забезпечити якісний рівень аналітичності для потреб прийняття ефективних рішень щодо формування зміни складових ВК.

9. Стосовно організації обліку статутного капіталу, то в наказі Про облікову політику доречним буде відобразити:

- номенклатуру робочих бухгалтерських рахунків, а також побудову аналітичних рахунків з обліку статутного капіталу;

- порядок збільшення та зменшення статутного капіталу;

- встановлення порядку визначення складу учасників;

- підхід до оцінки не грошових внесків до статутного капіталу;

- форми первинних документів щодо підтвердження інформації про формування та рух статутного капіталу;

- форми внутрішньої звітності щодо операцій зі статутним капіталом.

10. Для грамотного управління на аналізованих підприємствах щодо власного капіталу варто :

- здійснювати своєчасне, повне, правильне відображення розміру всіх змін власного капіталу;

- забезпечити контроль за правильністю і законністю формування власного капіталу;

- здійснювати організацію аналітичного обліку на рахунках власного капіталу для своєчасного отримання достовірної інформації;
- за потреби скорочувати розмір неоплаченого капіталу за рахунок внесків учасників боржників до статутного капіталу;
- забезпечити постійний аналіз власного капіталу шляхом створення аналітичного відділу на підприємстві.

Із роботи випливає, що необхідність проведення відображення змін власного капіталу, факторів, які вплинули на такі зміни з ціллю зрозумілості, однозначного тлумачення даних власниками, кредиторами, інвесторами та іншими особами вимагає додаткових пояснень окремих показників Звіту про власний капітал (ф. №4.). Для цього існуюча форма Звіту (ф. №4.). потребує певного удосконалення для узагальнення всіх змін за окремими видами власного капіталу, і типовими статтями, зокрема статті, в яких записують зміни власного капіталу, слід чітко розділити по розділах, в яких відображають зміни різних видів власного капіталу, що виникли за господарською операцією, що призвела до цих змін.

Отже, одним з елементів загальної системи ефективного управління підприємством в сучасних ринкових умовах являється якість розробки та, відповідно, прийняття управлінських рішень щодо забезпечення рентабельності та раціонального використання власного капіталу підприємства. За своїм наповненням якісно сформована обліково-аналітична інформація зможе забезпечити можливість вчасного виявлення та усунення недоліків у діяльності господарюючого суб'єкта, відшуковуючи резерви підвищення його стійкості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арсенюк А. В. Методичні аспекти проведення аудиту власного капіталу/ А. В. Арсенюк, В.Ю. Фабіянська// Ефективна економіка.-2017. - № 6.
2. Арсенюк А. В. Вплив облікової інформації щодо власного капіталу на прийняття управлінських рішень А. В. Арсенюк, Л. В. Коваль// Ефективна економіка.-2017. - № 6.
3. Безкоровайна Л.В. Особливості обліку власного капіталу на підприємствах / Л.В. Безкоровайна // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Випуск 4. – С.950-954.
4. Белоусов М.О.Бухгалтерський облік і контроль руху статутного капіталу: автореф. дис. на здобуття наук. ступення канд. екон. наук: спец. 08.00.09/ М.О.Белоусов –Житомир, 2011. –21с.
5. Бідник О. І. Поняття капіталу підприємства та його еволюція // Науковий вісник. – 2009. – №17. – С. 133–135.
6. Блонська В. І. Управління цільовою структурою капіталу підприємства // Новий вісник НЛТУ України. – 2009. – №19.3. – С. 163.
7. Бобяк А.П. Власний капітал підприємства, як економічна категорія, та його облік / А.П. Бобяк // Міжнародний збірник наукових праць. – 2011. – Випуск 1(19). – С.55-58.
8. Бобяк А.П.Бухгалтерський облік та аналіз власного капіталу підприємств різних організаційно-правових форм: автореф. дис. на здобуття наук. Ступення канд. екон. наук: спец. 08.00.09 / А.П.Бобяк –Київ, 2011 –20с.
9. Бугай Н.О. Власний капітал як складова фінансової системи підприємства: проблематика та шляхи вирішення / Н.О.Бугай // Агросвіт. – 2016. – №21. – С.19-25.
10. Бугай О. Особливості використання сучасних інформаційних технологій в обліку власного капіталу підприємства / О. Бугай // Облік, аналіз та аудит: еволюція, сучасний стан та перспективи розвитку.- Київ, 9 грудня 2014 р. – К.: КНЕУ, 2014. – С. 343-345.

11. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів [Ф.Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. [і з передм.] Ф.Ф. Бутинця. - 8-ме вид., доп. і перероб. - Житомир: ПП "Рута", 2009.-912 с.

12. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник для студентів вузів спеціальності 7.050106 „Облік і аудит”. / Вид. 2-е, доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 640 с.

13. Бухгалтерський фінансовий облік в сільськогосподарських підприємствах.: Навчальний посібник. / Михайлов М.Г., Телегунь М.І., Кадацька А.М., Баранік О.О.- К.: Центр учбової літератури, 2008. -472 с.

14. Вдовиченко К.М. Сутність власного капіталу та особливості його обліку на підприємстві / К.М. Вдовиченко [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/economy-116/accounting-and-auditing-116/27243-116-104>

15. Вівчар О.Й. Власний капітал як фінансове джерело функціонування підприємства // Вісник НБУ. – 2010. – №12. – С. 34.

16. Волкова Н. А. Аналіз використання власного капіталу на підприємстві / Н.А.Волкова, Т.В. Корнілова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип.14. – С.918-921.

17. Воськало Н.М. Документування операції з обліком власного капіталу // науковий вісник України. – 2010. – №19. – С. 209.

18. Головач В.В. Власний капітал – що має знати користувач звітності про підприємство // Економіка, фінанси, право. – 2009. – №12 .– С. 9 -13.

19. Городня Т. А. Сучасна стратегія управління капіталу підприємства // Збірник наукових технічних праць. – 2010. – №12. – С. 250.

20. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV.

21. Гуренко Т.О. Сучасний погляд на власний капітал / Т. О. Гуренко [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://nubip.edu.ua/sites/>– 22.10.2013.

22. Єпіфанова І.Ю. Сучасні підходи до аналізу ефективності управління власним капіталом підприємства / І.Ю.Єпіфанова, І.В.Дрозд // Економічний

аналіз: зб. наук. праць / ТНЕУ; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. – Том 19. – № 2. – С. 71-76.

23. Железняк Н. В. Аналітична інтерпретація формування власного капіталу сільськогосподарських підприємств / Н. В. Железняк // Актуальні проблеми розвитку економіки в умовах глобалізації : матеріали Міжн. наук.-практ. конф.. – Чортків, 2012. –С. 247-249.

24. Железняк Н. В. Облік власного капіталу та відображення його у звітності: проблемний аспект / Н. В. Железняк // Модернізація обліку, аналізу і контролю в галузях економіки України : матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (Тернопіль, 27-28 жовт. 2011р.). –Тернопіль, 2011. –С. 92-95.

25. Захарчук Л. Г. Облік власного капіталу сільськогосподарських підприємств // Аграрний форум. – 2009. – №9. – С. 238.

26. Івченко Л.В. Власний капітал: джерела формування та функції / Л.В.Івченко, Н.Л. Удовик // Молодий вчений. – 2016. – №1(28). – Частина 1. – С. 55-59.

27. Ілляшенко С. Сутність, структура і методичні основи оцінки капіталу підприємства // Економіка України. – 2009. – №11. – С. 16-25.

28. Ільницький Ю. Вклади до статутного капіталу // Все про бухгалтерський облік. 2009. – №109. – С. 3-9.

29. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11. 1999 р. № 291.

30. Іщенко Я. П. Теоретичні основи формування власного капіталу підприємства/ Я. П. Іщенко, Л. В. Галайда// Науковий вісник Херсонського державного університету.- Випуск 15. Частина 1. 2015. - С. 146-148.

31. Кадацька А. М. Сутність власного капіталу підприємства / А. М. Кадацька // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2014. – № 4 (59). – С. 153-156.

32. Камінська Т. Г. Економічна сутність та класифікаційні характеристики капіталу підприємств / Т. Г. Камінська // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2011. - № 2 (20). - С. 230-245.

33. Канцруов О. О. Облік власного капіталу в сільськогосподарських підприємствах // Економіка АПК. – 2009. – №3. – С. 66-69.

34. Капля І. В. Растосування методично-облікових підходів до оцінки власного капіталу // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2009. – №111. – С. 309 -312.

35. Капля І. В. Облік власного капіталу в акціонерних товариствах // Економіка АПК. – 2008. – №4. – С. 110-114.

36. Катан Л. І. Фінансові ресурси підприємства та особливості їх формування / Л. І. Катан // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. – 2014. – № 6. – С. 38-44.

37. Кобилянська О. І. Фінансовий облік: Навчальний посібник. – 2-ге вид., випр. і доп. – К: Знання, 2007. – 473 с.

38. Коваленко С. О. Сутність та економічна характеристика операцій з капіталом // Наукові праці НДФІ. – 2008. – №4. – С. 189-194.

39. Коваль Л.В. Власний капітал: облік та представлення в звітності, в контексті національних та міжнародних стандартів / Л.В.Коваль, В.В. Горбатюк // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 10 (37). Ч. 2. Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор Герасимчук З.В. – Луцьк, 2013. – С. 310-318.

40. Коваль Л.В. Резервний капітал як внутрішній страховий фонд підприємства: формування та облік / Л.В.Коваль // Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»: збірник наукових праць. ЛНТУ. – Випуск 9 (34). Частина 2. – Луцьк, 2012. – С. 193-198.

41. Коваль Л. В. Власний капітал: облік та представлення в звітності в контексті національних та міжнародних стандартів / Л. В. Коваль, В. В. Горбатюк // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. - 2013. - Вип. 10(3). - С. 310-318.

42. Ковенко М. Якщо статутний капітал потрібно збільшити // Податки та бухгалтерський облік. – 2009. – №10. – С. 26-34.

43. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року.

44. Кравчук В. Внески до статутного капіталу // Податкове планування. – 2008. – №8. – С. 66-69.

45. Ксьондз С. М. Формування власного капіталу на вітчизняних підприємствах / С. М. Ксьондз // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – № 4. – С. 131-134.

46. Кубах Т. Г. Сутність ринку капіталу як економічної категорії // Економіка і регіони. – 2009. – №4 (19). – С. 209-212.

47. Леончикова В.А Сутність власного капіталу // Держава і регіони. – 2009. – № 2. – С. 359.

48. Леончикова В.А. Економічна характеристика власного капіталу // Економіка і підприємництво. – 2008. – №4. – С. 447.

49. Ліпич Л. Г., Гадзевич І. О. Капітал в системі управління підприємством // Волинський національний університет імені Лесі Українки. – 2009. – №7. – С. 114-119.

50. Лук'яненко І.І. Економічна сутність та значення капіталу в господарській діяльності підприємства / Лук'яненко І. І. // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки. – 2013. – №4. – С. 315-325.

51. М'якушко В.В. Облік в системі управління власним капіталом / В.В. М'якушко // Менеджмент ХХІ століття: сучасні моделі, стратегії, технології – Вінниця: Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2017. – С. 1137-1144.

52. М'якушко В.В. Резерви капіталу підприємства як об'єкт бухгалтерського обліку / В.В. М'якушко // Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА». – Вінниця: Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2017. – С. 342-347.

53. Марковський С. Н. Аналіз діяльності підприємств // Економіка

України. – 2008. – №2. – С. 25-35.

54. Методичні рекомендації щодо застосування регістрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств: Наказ Міністерства аграрної політики України від 4.06.2009 р. № 390.

55. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.

56. Пархоменко В. М. Складання Звіту про власний капітал // Бухгалтерія у сільському господарстві. – 2008. – №2. – С. 43-46.

57. План рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99р. №-291.

58. Податковий кодекс України від 23.12.2010 року. № 2856 – VI.

59. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 року № 87.

60. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції» (наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000р. №184).

61. Правдюк Н.Л. Формування облікової політики в управлінні сільськогосподарськими підприємствами / Н.Л. Правдюк // Економіка АПК. – 2005. – №8. – С.79-85.

62. Полозенко Д.В. , Коваленко С.О. Операції з капіталом // Фінанси України. – 2009. – №10. – С. 31-38.

63. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 №755-IV

64. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність: Закон України від 16.07.99. №996-XIV зі змінами і доповненнями.

65. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.91 р. № 1576-XII (зі змінами та доповненнями).

66. Про господарські товариства: Закон України від від 19.09.1991 № 1577-ХІІ.

67. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 № 3480-ІV.

68. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 28 березня 2013 року № 433, зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/c>.

69. Про акціонерні товариства: Закон України від 7.09.2008 року №514ІV

70. Про затвердження типових форм первинного обліку. Затверджено наказом Міністерства статистики України від 29.12.95р. № 352 (зі змінами і доповненнями).

71. Про інвестиційну діяльність: Закон України (зі змінами та доповненнями) від 18.09.91 р. № 1561-ХІІ.

72. Про внесення змін до Закону України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 05.10.2017 р. №2164-VIII.

73. Про цінні папери і фондову біржу: Закон України від 03.06.99 р. № 719 – ХІV.

74. Рябенюк М.О. Теоретичні основи визначення та економічна сутність капіталу підприємства // Збірник наукових праць, Вінницький державний аграрний університет. – 2009. – №38. – С. 175.

75. Самойлова Т. А. Окремі аспекти формування обліку статутного капіталу підприємств різних форм власності власності // Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2009. – №3. – С. 137.

76. Саморай А. О. Власний капітал: законодавчі зміни в обліку та порядок його формування / А. О. Саморай, Н. І. Кузічкіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7_159622.doc.htm

77. Сопко В. В. Власний капітал акціонерних товариств // Науковий вісник. – 2008. – №17 – С. 246.

78. Статистичний збірник «Діяльність суб'єктів господарювання», 2015 /

Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

79. Стецюк П.А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: монографія / П.А. Стецюк. – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – 370 с.

80. Сук Л. К. Фінансовий облік: навч. посіб. / Л. К. Сук, П. Л. Сук. – К.: Знання, 2012. – 647 с.

81. Тиравська Г. П. Якщо власний капітал менший від статутного // Податкове планування. – 2009. – №2. – С. 61.

82. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік , оподаткування і звітності: Підручник – 3 т-е. вид. доповнене і перероблене. – К.: Алерта, - 2008. – с. 926.

83. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський (фінансовий) облік, оподаткування і звітність: підручник. – біте вид. допов. і перероб. / Н.М. Ткаченко. – К.: Алерта, 2013. – 982 с.

84. Український експорт у 2016 році скоротився на 4,6%, – МЕРТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rbc.ua/ukr/news/>.

85. Хом'як Р.Л. Бухгалтерський облік в Україні: Навч. посібник. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», «Інтелект-Захід», - 2003. – 820 с.

86. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV.

87. Шадловська І.І. Особливості обліку власного капіталу на вітчизняних підприємствах / І.І. Шадловська // Тези Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток соціально-економічних систем в геоekonomічному просторі: теорія, методологія, організація обліку та оподаткування» (м. Тернопіль, 2017 року).

88. Якубівський І. О. Правові засади внесення майнових прав інтелектуальної власності статутного капіталу // Юридична Україна. – 2009. – № 3. – С. 14.

ДОДАТКИ

Кількість юридичних осіб у Вінницькій області за організаційними формами станом на 1 січня 2018 року

	Усього
1	2
Усього юридичних осіб	29869
у тому числі	
фермерське господарство	2343
приватне підприємство	4420
державне підприємство	76
казенне підприємство	2
комунальне підприємство	436
дочірнє підприємство	338
іноземне підприємство	49
підприємство громадського об'єднання (релігійної організації, профспілки)	65
підприємство споживчої кооперації	18
акціонерні товариства	315
з них	
публічне акціонерне товариство	40
приватне акціонерне товариство	175
товариство з обмеженою відповідальністю	8671
товариство з додатковою відповідальністю	15
повне товариство	19
командитне товариство	11
Кооперативи	598
з них	
Виробничий	41
Обслуговуючий	349
Споживчий	12
сільськогосподарський виробничий	59
сільськогосподарський обслуговуючий	79
органи влади, організації (установи, заклади)	4746
з них	
державна організація (установа, заклад)	285
комунальна організація (установа, заклад)	3092
приватна організація (установа, заклад)	38
організація (установа, заклад) громадського об'єднання	41
асоціація	67
корпорація	6
консорціум	3
концерн	1
спілка споживчих товариств	19
інші об'єднання юридичних осіб	35

Продовження додатку

1	2
товарна біржа	15
кредитна спілка	26
споживче товариство	573
недержавний пенсійний фонд	–
політична партія	658
громадська організація	2400
громадська спілка	32
релігійна організація	1036
профспілка, об'єднання профспілок	1079
творча спілка (інша професійна організація)	9
благодійна організація	381
об'єднання співвласників багатоквартирного будинку	802
орган самоорганізації населення	91
Довідково	
Відокремлені підрозділи юридичних осіб	1788
у тому числі	
філія (інший відокремлений підрозділ)	1754
представництво	34

Класифікація підприємств згідно Закону України від 05.10.2017 р. №2164-VIII «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

За Законом №2164-VIII	За ст. 55 ГКУ
Мікропідприємства	
<p>Мікропідприємствами є підприємства, показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом з таких критеріїв:</p> <ul style="list-style-type: none"> • балансова вартість активів — до 350 тисяч євро; • чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) — до 700 тисяч євро; • середня кількість працівників — до 10 осіб. 	<p>Суб'єктами мікропідприємництва є юрособи — суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ.</p>
Малі підприємства	
<p>Малими є підприємства, які не відповідають критеріям для мікропідприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом з таких критеріїв:</p> <ul style="list-style-type: none"> • балансова вартість активів — до 4 мільйонів євро; • чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) — до 8 мільйонів євро; • середня кількість працівників — до 50 осіб. 	<p>Суб'єктами малого підприємництва є: юридичні особи — суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ.</p>
Великі підприємства	
<p>Великими є підприємства, які не відповідають критеріям для середніх підприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом з таких критеріїв:</p> <ul style="list-style-type: none"> • балансова вартість активів — понад 20 мільйонів євро; • чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) — понад 40 мільйонів євро; • середня кількість працівників — понад 250 осіб. 	<p>Суб'єктами великого підприємництва є юридичні особи — суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) перевищує 250 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом НБУ.</p>
Середні підприємства	
<p>Середніми є підприємства, які не відповідають критеріям для малих підприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом з таких критеріїв:</p> <ul style="list-style-type: none"> • балансова вартість активів — до 20 мільйонів євро; • чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) — до 40 мільйонів євро; • середня кількість працівників — до 250 осіб. 	<p>Інші суб'єкти господарювання належать до суб'єктів середнього підприємництва.</p>

